NÄDALALÕPU LEHT

22. juulil 1939.
Nr. 29 (18. aasta)

6 s.

Danzig Saksamaale Inglise mõjutusel?

Nii näivad sakslased lootvat, eitades sõjavõimalusi, kuid nõudes Danzigi kättesaamist.

Poolale on Danzig iseseisvuse küsimuseks.

Saksa üliõpilased põllutööle.

Viimasel ajal on Saksamaal üks erirong teise järele viinud üliõpilasi Ida-Preisi maale viljalõikuse-töödele, nagu teatatakse ametlikult. Pildil näeme lõbusaid mobiliseerituid, kes oma vaguni on kirjuks maalinud ja karikatuuridega kõr... rahvuslikud tervitussõnad — „Heil Hitler!"

Warsjawi, 22. juulil.

(ETA.) (PAT.) Saksa wälisministeeriumi esindaja seletas eile Berliinis wälisajakirjanikele muuseas, et poliitiline barometeer näitab 100-protsendiliselt sõja wastu. See arwamine on põhjendatud sellega, et **Inglismaa** püüab Poolat kindlasti **küllaldaselt mõjutada**, et wältida sõja puhkemist. Lõpuks ta seletas, et Saksamaal ei ole mingit kawa, mis ohustaks rahu, kuid ta **nõuab Danzigi liitmist Saksamaaga.**

Poola poliitilised ringkonnad ei ole üllatunud mainitud seletusest. Samad ringkonnad seletawad, et ükskõik millisel wiisil Saksamaa püüab ühendada Danzigi wabalinna Saksamaaga, sellist katset peetakse Poolas praeguse poliitilise seisukorra ilmseks rikkumiseks, mis pöörab wastu wastawale reaktsioonile. Poola seisukohta Danzigi suhtes on selgesti täpsustanud marsal Smigly-Rydz interwjuus, mille ta on annud ajakirjandusele. Marsal seletas muuseas, et Poola on nõus kasutama kõiki rahulikke meetodeid Danzigi küsimuse korraldamiseks. Kui aga Saksamaa püüab teostada oma kawa, nimelt

liita Danzig Saksamaaga, siis Poola on sunnitud haarama relwade järele,

teades, et ta ei wõitle mitte Danzigi eest, waid oma iseseiswuse eest. Poola poliitilised ringkonnad peawad täiesti wöörastawaks wiisi, kuidas Saksa wälisministeeriumi esindaja on tõlgendanud Danzigi küsimuse lahendust, sest mitte Poola ei esita nõudmisi ja järelikult ei ole ka Poola see, kes peab tegema kontsessioone. See on Berliin ja mitte Warsjaw, kellele tuleb adresseerida kõik üleskutsed rahu säilitamiseks, seletatakse Poola poliitilisis ringkonnis.

Kindral Ironside tunnustus

Poola sõjaväele.

Warsjawi, 22. juulil.

(ETA.) (Hawas.) Briti kindral sir Edmund Ironside on enne Poolast lahkumist seletanud Poola sõjawäe häälekandjale „Polska Zbrojnale" muuseas: Ma ei kawatse ega saa mõne sõnaga wäljendada tänutundeid nii südamliku wastuwõtu ja külalislahkuse eest, mis mulle Warsjawis on osaks saanud. Minu ootused selle kohta, mida ma lootsin näha Poolas pärast mõneaastast äraolekut, on leidnud kinnitust. Suurima rõõmuga ma wõin õnnitleda Poola sõjawäge ja tema juhti sõjawäe hiilgawa wäljaõppe ja organisatsiooni puhul, eriti aga isamaalise waimu ja kohusetunde puhul. Ma olen kindel, et minu wiibimine Poolas aitab kaasa sõpruse süwendamiseks mõlema rahwa wahel, kui ka wastastikuse arusaamise suurendamiseks ja kergendamiseks, ütles kindral Ironside.

J. Lattik lahkub Eestist.

Lähemail päevil alustab teekonda Kaunasesse praost Jaan Lattik, kes on määratud uueks Eesti saadikuks Leedusse. Praost J. Lattik veedab praegu viimaseid puhkepäevi Viljandis, oma kirikumõisas, olles võtnud oma seniselt teenistuskohalt enne uuele tööpõllule asumist puhkust. Hiljuti külastasid J. Lattikut tema kodukohast eemal elavad perekonnaliikmed ning ülaltoodud pilt kujutabki J. Lattikut oma rohkearvulise perekonna keskel.

Pildil: Jaan Lattik pojapojaga, J. Lattiku kaks poega ja pojanaine, keskel pr. Lattik, Viktor Päts abikaasaga, kes on J. Lattiku tütar, nende ees Matti ja Henn — nende lapsed; äärmine paremal Leo Päts.

Suvekuningannaks — eestlanna.

Narva-Jõesuus hinnatakse oma inimesi.

Meie kuurortides on peeneks tooniks kujunenud jagada igasugu missi- ja printsessitiitleid peagu eranditult välismaalastele. Narva-Jõesuu murdis aga nüüd seda „traditsiooni" juba teiskordselt ja valis tänavu suvekuningannaks jällegi eestlanna ja lisaks sellele veel ühe näitsikugi „oma inimeste" keskelt, kuna teiseks näitsikuks sai sakslanna. Narva-Jõesuus on taolised üritused möödunud alati bravuurselt ja nii oli ka seekord. Avar kuursaal suutis vaevalt mahutada sel õhtul suurel arvul kokkvalgunud publikut. — Pildil: suvekuninganna pr. ...lli Meret Narvast (keskel). Temast vasakul esimene näitsik pr. Erika Osmolovski Dresdenist ja paremal teine näitsik pr. Carmen Küttim Tallinnast.

Vanavara jälgedel mootorrattaga

Ullo Toomi 2200-kilomeetriline retk läbi kaheksa maakonna.

Rikkalikult uusi rahvatantse, -laule ja teisi muistendeid.

Joosep Metsmaker Kärla vallas Saaremaal mängis vanavarakorjajale tantsulugusid.

ÜENÜ keskjuhatuse ülesandel toimus käesolewal suwel järjekorraline ulatuslikum rahwatantsude ja muistendite otsimine ja kogumine. Sellekohast uurimist ja üleskirjutamist teostas meie tuntud rahwatantsude wiljeldaja hr. Ullo Toomi, kes selleks mootorrattal läbistas kaheksas maakonnas 2182-kilomeetrilise tee.

Korjamise tulemustega wõib olla täiesti rahul. Kuigi meil kogu maa on wanawara-korjajate poolt ristipõiki läbi käidud ja teadlikumad pillimehed ja rahwatantsijad ammu surnud, õnnestus siiski seekord panna kirja 9 senitundmatut rahwatantsu ühes wiisidega, 11 rahwatantsukatkendit, 41 rahwatantsuwiisi, 32 rahwalauluwiisi, 26 rahwalaulu ning muid mitmesuguseid muistendeid ja wäärtuslikke andmeid, kokku üle 125.

Sisuliselt on seekordsed korjamise tulemused wäärtuslikud. Lisaks senistele kompositsioonilt lühematele rahwatantsudele saadi seekord Ingerist ka üks pikem 7-tuuriline ning mitmed tähelepandawa omapäraga tantsud, kuhu põimitud kohalikku lokaaltooni. Seni pole Ingerist rahwatantse kogutud. Mainimiswäärt on kolm: 7-tuuriline „Kadreli", „Ümberiko" ja „Wiron weräjä" (Wiru wäraw). Harju-Järwa piirilt saadi „Torilane", üks labajalgade

71-a. Jüri Pent Särevere vallast parandab vikativart ja vestab samal ajal ennemuistseid jutte.

liiki kuuluwaid tantse. Wiljandimaal märgiti üles omapärane „Ringwalts".

Huwitawat omapära ilmutawad Saaremaalt kogutud tantsud.

Kui külastada peale mandrit kohe Saaremaad, siis ilmneb ka kohe pillimehe-tüüpide lahkuminek. Suure-mandri pillimehed seisawad ikkagi kuidagi lähemal boheemlase-tüübile, kuna aga saarlane on eelkõige jõukas pillimees. Nii näiteks 76-aastane Jaan Tiitus omab eeskujuliku majapidamise ja tema mõlemad pojad on kaugesõidukaptenid. Mees oli just paati tõrwamas, kui rahwatantsude koguja teda külastab. Saanud teada külastamise eesmärgi,

jättis ta paadi tõrwamise, et „ega töö pole jänes" ja ruttas tuppa pilli järele.

Warsti tulid kuuldawale saarlaste rahwawiisid. Peab märkima, et saarlaste rahwaloomingus on ohtralt põimitud kohalikku koloriiti ja omaloomingut. Ilmestawad seda nimedki, nagu äsja kogutud tantsud: „Mustjala paadimees", „Keigapere tants", „Warese tants", „Masjaka Minni polka" j. t.

Ühtlasi awastus Saaremaal meile

seni tundmatu tohupill,

mis kasetohust keeratuna ümber näppude ja asetatuna wiltu huultele tekitab puhumise teel heli. Temal mängija Hindrik Õunapuu on omal alal päris wirtuoos. Tugew ja terav heli toob kuuldawale igasuguseid polka- ja walsiwiise.

Erilist rahwatantsurikkust osutab Hiiumaa. Siin on eriti lewinud muu Eesti labajalgadest suuresti erinew „Hiiu walts" oma mitmesuguste warjunditega. Pea igas külas on seda tantsitud isemoodi. On teada Hiiu walts, Krossamees, Patsiusti, Supimooride walts, Wabrikumeeste walts jne. Tuntud on ka „Hiiu polka", „Kõpu polka" jne.

Pea kõik rahwatantsu kirjeldused on saadud rahwapillimeestelt, kelledest paljud olnud mitmendat põlwe mängijad. Nii ütles Saaremaalt Korkkülast, Põllimaa talust pärit Joosep Metsmaker, kes on 63 a. wana, et noorespõlwes mänginud ta rohkem kui 70-nel pulmapeol, kuna tema

isa olnud mängumees üle 100 pulmas.

Isal olnud sulane, kes ka metsa hagu tegema minnes torupilli kaasa wõtnud. Teine Saaremaa pillimees Joh. Pruul on ise suur pillide ja akordionide walmistaja ning koos kohaliku kasetohupilli mängijaga H. Õunapuuga korraldawad mehed nüüdki huwitawaid „duette". Ettemängimisel on mehed waimustuses, et nende loomingut jäädwustatakse. Kõikidel pillimeestel on sadu lugusid. Omamoodi kollektsionääriks osutub aga Torgu pillimehe Hindrik Andrease abikaasa Reet, kes oma **ümbruskonnast kogunud üle 1000 lehekülje rahwalaule** ja kellel peale rahwalaulude weel hulk rahwatantse kogutud.

7 päeva laiast maailmast.

Halb nädal Ida-Euroopale.

Pinevus Danzigi pärast suurenenud. — Poola sõjaettevalmistused Briti ja Prantsusmaa toetusel. — Kolmikpakt ei nihku paigast.

Poola president Moscicki veedab — nii palju kui praegune pinev olukord selleks mahti jätab — suve oma maamõisas. President külastab lõikajaid, kes talle poola vana talupojakombe kohaselt viljapäid käsivarre ümber on sidunud.

Waikus Danzigi ümber, mis näis tõotawat pinewuse wähenemist Saksa ja Poola wahel, ei õigustanud neid lootusi. Olukord wõttis halwema pöörde weel seetõttu, et Poola-Danzigi piiril Danzigi ametnike poolt lasti maha poola tolliametnik Budziewicz, kes wiibis Poola territooriumil. Poola ametlikud ringkonnad peawad seda **wahejuhtumit wäga tõsiseks**, sest seda peetakse Saksa ajakirjanduse **poolawastase kampaania otseseks tagajärjeks**. Just enne tolliametniku tulistamist olid Saksa ajakirjanduse kallaletungid Poolale muutunud eriti ägedateks. **See arwatakse olewat ühenduses Briti kindrali Ironside'i külaskäiguga Poolas**, mille puhul korraldati suuri sõjawäeharjutusi lahinglaskemoonaga.

Lisaks Poola wälisministeeriumi seletustele, et Poola ei loobu Danzigist, awaldas nüüd ka Poola marssal Smigly-Rydz seletuse, et Poola wõitleb igal juhtumil Danzigis praeguse olukorra säilitamise eest, ka sel juhtumil, kui ta oleks jäetud üksi.

Poola peab välja kannatama esimese hoobi.

Inglise-Prantsusmaa poolt organiseeritawas agressioonivastases blokis on Poola wõimaliku sõja korral esimene, keda tabab Saksamaa wälkkiire löök. Purustatud liitlane pole enam liitlane, seepärast Inglismaa ja Prantsusmaa aitawad kaasa Poola kiireks relwastumiseks, et ta oleks suuteline ülewõimukale wastasele seni wastu panema, kuni Inglismaa ja Prantsusmaa wõimsad jõud jõuawad tegewusse ja seowad wastase peajõudusid teistel rinnetel.

Relwastumiseks on tarwis raha ja seda on Inglismaa ja Prantsusmaa walmis Poolale andma laenuna. Inglismaa annab 13 miljonit naelsterlingit ja Prantsusmaa 600 miljonit franki, osa sõjamaterjalide ostmise krediidina, osa sularahas.

Augustikuus hakkab Inglismaa Poolale saatma kõige uuematüübilisi sõjalennukeid. Inglise lennukitehased olewat ametlikkudel kinnitustel saawutanud nii suure toodangutaseme, et tööd juba tuleb wähendada, sest sõjalennukitetoodang olewat liig suur rahuaja jaoks.

Inglise lennukite retked Prantsusmaale peawad tõendama, et rasked pommilennukid täie pommilaadungiga wõiwad lennata Berliini ja Saksa teiste linnade kohale ja wahemaandumiseta pöörduda tagasi kodumaale. Wastastikused sõjalennukite lennud Inglismaalt Prantsusmaa kohale tahetakse muuta üldiseks harjutuseks, et lendurid õpiksid tundma olusid ja teed, mida mööda wajaduse korral tuleb lennata üle mere...

Moskvast ei tule midagi head.

Optimism, mis weel hiljuti walitses Moskwas peetawate tagatislepingu läbirääkimiste asjus, on aset annud sügawale pettumusele nii Pariisis kui ka Londonis. Läbirääkimiste nurjumiseks näib olewat rohkem wõimalusi kui õnnelikuks lõpuks.

Inglismaa, kes läbirääkimistel mängib juhtiwat osa, on teinud suuri järeleandmisi, kuid nüüd üteldakse, et ka Inglismaa järeleandmistel on piirid.

Prantsuse ajakirjanduse andmetel olewat Prantsuse walitsus kaldumas selle poole, et Nõukogude Wene kawad tuleb wastu wõtta. See on üks kahest wõimalusest, mis Inglismaale ja Prantsusmaale weel on jäänud, nimelt walida, kas Eesti, Läti ja Soome sisemisse ellu mittewahelesegamise printsiibi wõi Nõuk. Wene abistamise wahel, ilma et wõidaks püstitada idas kindlat fronti.

Wahepeal loodeti Wenega kokkulepet saawutada Balti riike tagatislepingusse kaasa tõmbamata, kuid praeguses seisukorras olewat prantslaste arwates tarwis kokkulepet iga hinna eest.

Hispaania-Itaalia vahekorrad.

Samal ajal, kui Inglismaal ja Prantsusmaal on suuri raskusi Ida-Euroopas julgestusrinde loomisega, peawad nad murega jälgima sündmuste arengut läänes. Itaalia wälisministri krahw Ciano külaskäik Hispaaniasse ja sel puhul awaldatud sõpruse- ja truudusetõotused ei wõi Inglismaad ja Prantsusmaad jätta ükskõikseks.

Teljeriikidega kaasa minew Hispaania pole sõjakorral Prantsusmaa seljataga kuigi meeldiw naaber ja inglased teawad, et Hispaanias kunagi ei unustata, et Hispaania rannikul on Gilbraltari kaljukindlus ja Wahemere sissekäigu wõti inglaste käes.

Kuid Franco kawad ei tohiks olla samad, mis on Mussolini omad. Franco on korduwalt kinnitanud, et ta tahab säilitada oma maa täielikku iseseiswust ja suunata kõik jõud pikas kodusõjas laastatud maa ülesehitamiseks.

Franco on wäga hästi teadlik, et praeguse Hispaania poliitilised ja majanduslikud wahendid ei luba Hispaaniat osa wõtta uuest suurest sõjast.

Peale majandusliku nõrkuse on praeguses Hispaanias käimas wõitlused mõjuwõimu pärast falangistide ja monarhistide wahel, mis pole weel jõudnud lõpule ega lase kujuneda walitsusrezhiimile lõplikku ja stabiilset wormi. Seetõttu Hispaania autoritaarne kord pole mitte sama, mis on Itaalia rezhiim.

PREEMIA.

W. LÜDDECKE.

Gwendolyn Devery läheb piki 21. tänavat, mis on paegu tühi sel lõunatunnil. Sest nii loomad kui ka inimesed on majadesse põgenenud city kohal valitseva hirmsa palavuse eest. Neiul oli veel poole tunni tee 28. tänavani, kus ta elas. Aasta eest igatahes ei tarvitsenud ta jala käia. Siis sõitis ta ilusas väikeses fordis ja oli kunstiteaduse üliõpilane. Kuid nüüd — nüüd oli üliõpilane Gwendolyn Devery vaene ettekandja ja täiesti üksi.

Gwen jääb ühe vaateakna ette seisma ja silmitseb mõtlikult kirjut plakatit; pühapäeval on itaalia, hollandi ja saksa maalide rändnäitus viimast päeva avatud, seal on kuulsaid teoseid Rubensilt, Tizianilt, Dürerilt jne. Sissepääs 1 dollar.

See on suur raha ettekandja jaoks. Kuid pühapäeval on tal vaba päev ja ta ohverdab selle dollari.

Standford halli ees tungleb inimesi. Täna on viimast päeva suur kunstinäitus.

Aeglaselt liigub saba piletikassa ees. Kahel pool on käsipuud, nii peavad inimesed seisma täpselt üksteise taga. Kontrollmasin töötab vahetpidamata. Direktor pühib laubalt higi: „Olen päris ärritatud!“ Mõlemad politseinikud vaatavad numbrile, mida näitab kontrollmasin. Veel kümme numbrit! Mehed sirutavad päid. „Seitse — kaheksa — üheksa — kümme — seal! See väike tüse mees! Kahju — peaks olema üks number edasi! See kena tüdruk sinises kostüümis ja blondide lokkidega...“

Kuid kontrollmasin töötab halastamatult edasi. Keegi ei saa siin enam õnne korrigeerida. Just selleks ongi politseinikud siin, et ei oleks mingit pettust.

Veel, neli — veel kolm — veel kaks — nüüd! Direktor ja inspektor Blaine võtavad kumbki tüseda mehe ühest käest kinni. „Minu härra, teie olete...“

Seal oli tüse mees enese juba vabastanud, hüppab tugeva hüppega üle madala barjääri ja sööstab oma lühikesil jalul nii ruttu kui suudab, piki 4-dat tänavat. Ja inspektor Blaine tema järel! Teised seisavad üllatunult ja vaatavad seda tagaajamist pealt. Esimesena kogus end direktor. „Palun, armuline preili, teie olite vist järgmine!“

Gwendolyn noogutab hajameelselt ja võtab oma pääsme vastu. Talle sirutatakse käsi vastu — teda õnnitletakse — paar ajakirjanikku ja ülesvõtjat ründab neiut. Viimaks muutub väike blond Gwen energiliseks: „Mis siin on siis? Miks õnnitlete mind?“

„Mis on? Teie võitsite preemia! Viis tuhat dollarit, kuna olete sajatuhandes näituse külastaja!“

Gwendolyn kahvatub õnnest. Siis meenub talle järsku mees, kes põgenes. „Tahaksin tänada härrat, kes loovutas mulle oma koha...“

Sel hetkel kerkis inspektor Blaine esile. „Pole vaja, see on Tasku-Bill. Tal on neetult pikad näpud — kuid kahjuks liig lühikesed jalad!“

Huvitav Žurnaal

on ajakiri nõudlikule lugejale.

RAADIOLAINEID terveks nädalaks.

Pühapäeval, 23. juulil.

Tallinn, Tartu, Türi. 8.00 Äratusmäng. Wõimlemine. 8.20 Wäikeloomadekaswatuse-instruktor wet. arst **H. Talts**: Rohumaa tähtsus kanakaswatuses. 8.40 Põllumajanduslikud teated. Õige aeg. Ilmateade. 8.45 Hommikukontsert. (Hpl.). 10.00 Tallinn ja Türi: Jumalateenistus Jaani kirikust. Õp. Tähewäli. Tartu: Jumalateenistus Eesti apostliku õigeusu Jüri kirikust. Preester **K. Kokla**. 12.00 Massenet' helitöid. (Hpl.). 12.35 „Kõigilt randadelt“, walitud peatükke populaarteaduslikest raamatutest. 13.00—14.00 Lõunamuusika. (Hpl.). 18.45 Teated ja reklaam. 19.00 Lemmikhelinditekontsert (25.). 20.00 Taewaskoja mändide all. Hõbehalli peatus Ahja kaldail. Jaan Wahtra puhub kalamehejuttu ja mängib lõõtspilli. 20.30 Harfisoolosid. (Hpl.). 20.50 Päewauudised ja sporditeated. 21.00 Õige aeg. Teated. 21.05 „Päew Terikeste külas“ — katkend August Gailiti romaanist „Toomas Nipernaadi“. Loeb **Mari Möldre**. 21.35 Tantsuõhtu noortele ja wanadele. Wana ja moodne tantsumuusika. (Hpl.). 22.50 Õige aeg. Päewauudised ja sporditeated.

Esmaspäeval, 24. juulil.

Tallinn, Tartu, Türi. 7.00 Äratusmäng. Wõimlemine. 7.20 Õige aeg. Ilmateade. Päewauudised. 7.30 Hommikukontsert. (Helipl.). 8.15 Hommikupalwus. 8.35 Tallinn ja Türi: Turuteated. 18.45 Teated ja reklaam. 19.00 Operetiansamblite ettekandeid. (Hpl.). 19.50 Raadiowestlus — RR direktor ins. F. Olbrei. 20.10 Külalislaulja Leedust. Vince Jonushkaite (metso-sopran). 20.40 Päewauudised ja sporditeated. 21.00 Õige aeg. Teated. 21.10 Wiis minutit terwisele — dr. med. M. Kask. 21.15 Muusika lahe tagant. (Hpl.). 21.40 Kunas ja kuidas korjata aiasaadusi — kodumajanduskoja nõunik Mari Kauri. 22.00 Corso-trio kontsert. 22.50 Õige aeg Päewauudised ja sporditeated.

Teisipäeval, 25. juulil.

Tallinn, Tartu, Türi. 7.00 Äratusmäng. Wõimlemine. 7.20 Õige aeg. Ilmateade. Päewauudised. 7.30 Hommikukontsert. (Helipl.). 8.15 Hommikupalwus. 8.35 Perenaistele. 8.40 Turuteated. 8.45 Teated ja reklaam. 19.00 Rapsoodiaid. (Hpl.). 19.40 Euroopa seltskonna kujunemisest. Barokk (1.) — Oswald Hawel. 20.05 Eric Coatesiga Londonis. (Hpl.). 20.30 Riigikaitse kümmeminut. 20.40 Päewauudised ja sporditeated. 21.00 Õige aeg. Teated. 21.10 Kuulake Corso-triot! 21.50 Aianduse-nõuanne. 22.05 Koore ja ansambleid oopereist. (Hpl.). 22.50 Õige aeg. Päewauudised ja sporditeated. 23.00—23.10 Esperantokeelne nädalakroonika.

Kesknädalal, 26. juulil.

Tallinn, Tartu, Türi. 7.00 Äratusmäng. Wõimlemine. 7.20 Õige aeg. Ilmateade. Päewauudised. 7.30 Hommikukontsert. (Helipl.). 8.15 Hommikupalwus. 8.35 Tallinn ja Türi: Turuteated. 18.45 Teated ja reklaam. 19.00 Muusika pärastlõunaks. (Helipl.). 19.50 Wälispoliitiline westlus — toimetaja Henno Rahamägi. 20.10 Eesti soololaule. Agnes Amjärw (metso-sopran). 20.30 Hakkame pildistama! 20.40 Päewauudised ja sporditeated. 21.00 Õige aeg. Teated. 21.10 Pörschmanni lõõtspilli-polkasid. (Hpl.). 21.25 Türi: Põllumajanduslikud teated. 21.25 Tallinn ja Tartu: Klawerisoolosid. (Hpl.). 21.50 Balletimuusika-õhtu (Hpl.). 22.50 Õige aeg. Päewauudised ja sporditeated.

Neljapäeval, 27. juulil.

Tallinn, Tartu, Türi. 7.00 Äratusmäng. Wõimlemine. 7.20 Õige aeg. Ilmateade. Päewauudised. 7.30 Hommikukontsert. (Helipl.). 8.15 Hommikupalwus. 8.35 Perenaistele. 8.40 Turuteated. 18.45 Teated ja reklaam. 19.00 Kardosch-lauljate kontsert. (Hpl.). 19.20 Reportaazh Eesti-Läti jalgpalli-maawõistlusest Riias — Heino Mikkin. (Riiast). 20.10 Alfredo Campoli orkester mängib. (Hpl.). 20.25 Majanduslik ringwaade — toimetaja Leho Kareda. 20.40 Päewauudised ja sporditeated. 21.00 Õige aeg. Teated. 21.10 Wiis minutit terwisele — dr. med. M. Kask. (Tartust). 21.15 Mälestuste-helindeid. Meie kuulajad jutustawad oma mälestustest seoses teatud muusikapaladega. Kuulaja J. B. — „Lapsepõlwe kodu“. — Pärnu kuulaja J. K. — „Kallis Mari“ — Kuulaja X — Tammsaare „Tõde ja õigus“ ning „Kui mu wana isake“. — Tartu kuulaja L. E. — Mendelssohni kaks „Sõnadeta laulu“. — Wiru-Maidla kuulaja — Yoshitomo „Jaapani laternatants“. — Kuulaja S. E. Tallinnast — Mängutoosi palad. 22.00 Corso-trio kontsert. 22.50 Õige aeg. Päewauudised ja sporditeated.

Reedel, 28. juulil.

Tallinn, Tartu, Türi. 7.00 Äratusmäng. Wõimlemine. 7.20 Õige aeg. Ilmateade. Päewauudised. 7.30 Hommikukontsert. (Helipl.). 8.15 Hommikupalwus. 8.35 Tallinn ja Türi: Turuteated. 18.45 Teated ja reklaam. 19.00 Paul Godwini orkestri kontsert (Hpl.). 19.45 Sisepoliitiline westlus — Ilmar Raudma. 20.00 Soowikontsert. (Hpl.). 20.40 Päewauudised ja sporditeated. 21.00 Õige aeg. Teated. 21.10 Aleksander Arder laulab rahwalaule. (Hpl.). 21.25 Türi: Põllutöökoja seakaswatuse eriteadlane J. Welitar: Sugusigade jõudlustulemusi. 21.40 Türi: Põllumajanduslik päewaküsimus. 21.25 Tallinn ja Tartu: Orelisoolosid (Hpl.). 21.50 Muusika õhtuks Corso-trio. 22.50 Õige aeg. Päewauudised ja sporditeated.

Laupäeval, 29. juulil.

Tallinn, Tartu, Türi. 7.00 Äratusmäng. Wõimlemine. 7.20 Õige aeg. Ilmateade. Päewauudised. 7.30 Hommikukontsert. (Helipl.). 8.15 Hommikupalwus. 8.35 Perenaistele. 8.40 Turuteated. 18.45 Teated ja reklaam. 19.00 Muusika nädalalõpuks. (Hpl.). 19.50 Peatu ja kuula! Woldemar Mettuse westlus. 20.10 Ziehrer ja Zeller. (Hpl.). 20.40 Päewauudised ja sporditeated. 21.00 Õige aeg. Teated. Saatekawa ülewaade. 21.10 Wana tantsumuusika — Arnold Papp Awinurmest (kannel) ja heliplaadid. 22.00 Kirew laupäewa-õhtu. Maastegew Hugo Laur. (Tartust). 22.50 Õige aeg. Päewauudised ja sporditeated. 23.00—24.00 Moodne tantsumuusika „Estonia“ suweaiast — Kurt Strobeli orkester.

Elva Raju 5. aastapäev.

Pühapäeval tähistatakse Elvas spordiselts Raju 5-dat aastapäeva juubeliujumisvõistlustega. Need peetakse Verevi järve basseinis kell 4 p. l. Peale rajulaste tulevad võistlema ka Tartu, Tallinna, Valga ja Viljandi ujujad.

Raju asutajaiks olid E. Moont, J. Sutt ja E. Anderson. Raju kasvas välja Elva Haridusseltsi spordiosakonnast. Raju on leiutanud rida tuntud ujujaid, teiste hulgas kuldujuja J. Kanguri. Ka on korraldanud Raju ühed Eesti ujumisesivõistlused. Esimeestena on teotsenud Rajus Edgar Moont ja Jaan Põldsam. Praegusse juhatusse kuuluvad: esimehena Jaan Põldsam, abina Edgar Moont, sekretärina Juhan Sutt, laekurina Arn. Kuus ja varahoidjana Fr. Anderson.

Pildil: Raju juhatus. Vasakult F. Anderson, J. Sutt, politseikomissar J. Põldsam, E. Moont, puudub A. Kuus.

Tööliste elu.

Krullis kärbiti tükitöö tasusid ja vallandati töölisi.

A.-s. „Franz Krulli“ wabrikus walmistatawate massartiklite kohta on pandud kehtima töökaitseinspektori poolt kinnitatud tükitöö hinnakirjad. Tükitöö hinnakirju wõib muuta siis, kui tööinspektor on uued hinnakirjad kinnitanud. Käitise juhatus on, mööda minnes kinnitatud tükitöö hinnakirjadest, wähendanud töötasusid. Käitise juhatus põhjendas tükitöötasude kärpimist mehhaniseerimisega.

Tööinspektori poole pöördudes soowitati töölistele tööd jatkata seni ametlikult kehtiwate tükitöö hindade järele, kuni wabriku walitsuse poolt pole esitatud ja tööinspektori poolt kinnitatud uusi hinnakirju.

Sellest teatas tööinspektori abi **ka wabriku walitsusele.**

Töölised teatasid tööliswanema kaudu wabriku walitsusele, et nad töötawad edasi ainult seni kehtiwa tükitöö hinnakirja alusel. Wabriku walitsus ütles aga mainitud töölistele töölepingud üles.

Tükitöö tasude kärpimise tõttu on tööliste päewane teenistus langenud 4.80 kroonile, kuna toodang on samal ajal tõusnud 16 protsenti.

„Are“ töölised saavutasid palgakõrgenduse kokkuleppel.

Eile peeti a.-s. „Are“ tehase tööliste üldkoosolekut, kus töölisnõukogu esines aruandega wiimaseaegsest tegewusest. Aruandest selgus, et palgaolude korraldamiseks on peetud läbirääkimisi töölisnõukogu ja käitise juhatuse wahel. Selle tulemusena saawutati kokkulepe, mille järgi tööliste palgad tõusewad keskmiselt kuni 20 protsenti.

Tervishoiu muuseumile uus hoone.

Juureehitus läheb maksma 100.000 kr.

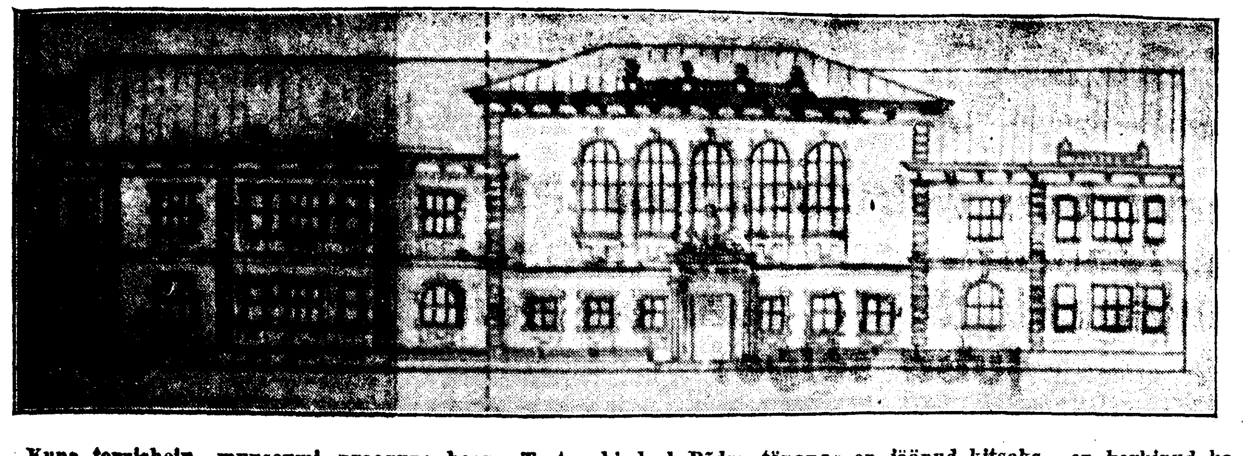

Kuna tervishoiu muuseumi praegune hoone Tartus kindral Põdra tänavas on jäänud kitsaks, on kerkinud kavatsus hoone laiendamiseks. Juureehituse teel tahetakse seniseid mahutamisvõimalusi suurendada peagu kahekordseks. Uus osa kavatsetakse senisele hoonele ehitada külge paremale poole. Juureehitatud osa on mõeldud kahekordsena, tema ehitus läheb eelarve järele maksma 100.000 kr. ja seal leiaks ruumi rida lao- ning väljapanekuteruume, ning peale selle hoone keskmises osas avar kuuldesaal. Vastav kavand on juba välja töötatud.

Muuseumi juhatus on asutanud maja ümberehitamiseks erilise fondi, mille alusvaraks ta määras 5000 kr., millele iga aasta tuleb lisa eelarve korras. Pildil — kavatsetav uus hoone; punktiirist vasemal senine maja.

KIRILIND NR. 7

ilmus suvekohase sisu ja meeldiva välimusega.

Rikkalik valik mitmekesist lugemist: suvitusjutte ja vesteid, humoreske, lugusid kaugeilt eksootilistelt randadelt ja kodaradadelt. Noor sõber William seikleb sedapuhku küllasõitnud Aafrika lõvikütiga jne. Ajusportlastele 2 lehekülge auhinnalisi mõistatusi. Meeldivad värvitrükis pildid ja illustratsioonid.

Suvepuhkus on vaid täielik „Kirilinnuga"!

100 lhk.

Hind ainult 25 senti.

Saadaval ajalehtede müügikohtades.

Ameerika end. presidendi lesk Tallinnas

Pr. Taft ja multimiljonär Du Ponti abikaasa „Kungsholmi" turistide hulgas. — Kuulsused tahtsid jääda tähelepanemata.

Eile kell 5 p. l. lahkus Tallinna reidilt rootsi suur turistideaurik „Kungsholm", mille pardal teiste jõukate ja tuntud ameeriklaste seas wiibisid ka endise ühendriikide presidendi William Howard Tafti abikaasa ja kuulsa miljonäride suguwõsa liige pr. William K. Du Pont, kes oli oma tütre proua J. Simpson Deani saatel. Mõlemad naised on pidewalt ühendriikide ajakirjanduse tulipunktis ning nende elust ja tegewusest on huwitatud isegi iga ameerika laps.

W. H. Taft, kelle naine eile meie pealinnaga tutwus, oli ühendriikide presidendiks 1909.—1913. a., s. o. just enne USA maailmasõjaaegset presidenti Woodrow Wilsoni. President Taft oli oma lühikesest walitsemisajast hoolimata üheks silmapaistwamaks kujuks Walges Majas. Eriti jäädwustas ta end ajalukku kaitsetollide tõstmise ning trustidewastase wõitluse läbi. Pärast rahulisemat tegewust Yale'i ülikooli õppejõuna astus ta 1918. a. jälle poliitilisele areenile, saades sõjatööameti juhatajaks.

Pr. Taft on Walge Maja perenaistest wist küll ainuke, kes on külastanud Eestit.

Kuid ka Du Ponti perekond on tihedalt seotud Walge Majaga. Mõne aasta eest alles nais üks praeguse presidendi Franklin D. Roosevelti poegadest dollarikuninga tütre miss Ethel Du Ponti. Huwitaw on seejuures meele tuletada, et just president Roosevelt oma majanduspoliitikaga on tublisti kahjustanud suurkapitali ja seega ühtlasi ka Du Ponti warandusi. Seetõttu seisid noorpaari wanemad alguses laste abiellumise wastu, kuid praegu on perekonnad tänu noortele kõige leplikumas wahekorras.

Prantsusmaalt sisserännanud Du Ponti perekond kuulub juba kaua aega ühendriikide suurkapitali walitsewate perekondade hulka. Du Pontide jõukusele on aluse rajanud suurejooneline relwakaubandus, mis enesele on tõmmanud Ameerika pahempoolsete ja kuulsa raadiopreestri Coughlini wiha. Miljonär Morgani kõrwal on Du Ponti perekond awalikel poliitilisil miitinguil ja „roosas" (mitte päris-punases) ajakirjanduses kõige rünnatawamaks perekonnaks.

Pr. W. K. Du Ponti tütar mrs. J. Simpson Dean on peamiselt seltskonnategelasena Ameerikas üldtuntud inimene.

Rikaste dollarikuningate silmwiibimist tundsid kõige paremini Tallinna antikwariaatide omanikud, kes sel korral müüsid erakordselt palju hinnalisi kunstiesemeid.

Turistidejuhtide saatel silmapaistwad külalised tegid Tallinnas ringsõidu. Waadeldi Toompea lossi, õigeusu katedraali, raekoda ja Kadrioru parki, millest oldi eriti lüükestatud.

Kaasreisijate seas ameerika kuulsad daamid ei paistnud millegipoolest silma, kuna nad reisisid teatud määral „inkognito" — et mitte enesele pöörata awalikkuse tähelepanu.

Orul valmimas „Presidendi sadam".

Ümbruskonna põllud tehti kiwidest puhtaks.

Toilas alustati möödunud aastal loodusliku kauni Oru lossi juures uue sadama ehitustöödega. Uus sadam loodetakse walmis ehitada juba eelolewaks sügiseks ja awamine toimub arwatawasti eelolewal kewadel. Praegu toimuwad ehitustööd täie hooga ja töödel wiibiwad umbes 30 töölist. Muuli ehitamiseks on ümbruskonna põldudelt kokku weetud juba umbes 10 tuhat kantmeetrit suuri põllukiwe, mis kõik kuluwad sadama keha walmistamiseks. Nii suure kiwikwantumi tõttu on ümbruskonna põllud puhastatud nuhtlusest, mis talupidajaile oli koormawaks. Kiwide eest, mis seni waid põllutöid segasid, on talunikele makstud ka head hinda. Ka praegu toimub kiwiwedu juba kaugemalt, kuna neid kohapeal enam ei leidugi. „Presidendi sadam" — nii kutsuwad kohalikud elanikud pooleliolewat Toila sadamat — ehitatakse otse Pühajõe suudmesse, mis suubub läbi kauni lossi pargi ja kõrgete kallaste wahelt kulgeb merre Oru lossi kohalt. Kuna wesi praegu jões on wõrdlemisi madal, tulewad teostamisele ka suuremad süwendustööd. Jõe põhi süwendatakse umbes 3,5 m sügawuseks. Osalt süwendamisele tuleb ka merepõhi sadama lähedalt. Sadam tuleb kinnine ja seda kasutatakse waid ametlikeks otstarbeiks. Seniseid ehitustöid on takistanud ka sagedased tormid, kuna suure lainetusega pole wõimalik töid teostada. Walmimisel kujuneb Toila sadam tõeliseks esindussadamaks ja koos Oru lossi ja kauni ümbrusega kujuneb ilusamaks kohaks kogu Wiru rannikul. Sadama ehitustöödel wiibiwad ka tuukrid, kes kõrwaldawad merepõhjast salakiwisid, mis kujunesid ohtlikuks laewasõitudele.

Tshehhide elu haakristi all.

Praha on muutunud pimedaks linnaks. — Kuulsad kuurordid on turistidest tühjad. — Sakslased on osanud inimestele tööd leida.

Homse päeva sõda — tshehhide ainus vabaduse lootus.

(Eestlase tähelepanekuid võõraile suletud riigis.)

Tartu saabus wälismaareisilt tagasi wõimlemisõpetaja K. Hintzer. Ta wiibis kuu aega Saksas, Austrias, Ungaris, Shweitsis, Itaalias ning lõppeks ka Tshehhimaal, kuhu tawaliselt naljalt wälismaalast ei pääse. Oma tähelepanekuist jutustab meile hr. Hintzer:

„Loomulikult tundsin seekord erilist huwi endise Tshehhi, nüüdse Böömi- ja Määri protektoraatmaa wastu. Püüdsin saada siinse Saksa saatkonna kaudu sinna sissesõiduluba. Berliinist aga ei antud selleks nõusolekut ja saatkond ei saanud minu palwet rahuldada. Berliinis pöördusin uuesti wälisameti poole, ja kuigi seal seletati, et neid praegu ei anta, mulle tehti siiski erand ja ma

wõisin pääseda lõppeks sinna suletud riiki.

Ka see asjaolu, et sinna nii raske on praegu pääseda, kergitas minus aina uudishimu, mis moodi seal küll wõiks praegu wälja näha ja mida seal räägitakse, seda enam, et ma peaaegu iga aasta olen külastanud seda maad ja seetõttu nüüd on kergem tõmmata wõrdlusjooni endise ja praeguse wahel.

Selgus, et mitmed otseühenduserongid Saksamaa mitmesuguste punktide wahel peawad otseühendust üle endise Tshehhimaa. Need rongid erinewad tawalisist rongidest, mis sõidawad Tshehhimaale. Sõitjad neis otseühenduserongides on enam-wähem samuti isoleeritud wälismaailmast kui näiteks sõitjad rongis, mis teid wiib läbi Poola koridori. Isegi suuremates peatusjaamades on waid teataw maa-ala ette nähtud, kus te wõite liikuda, sellest kaugemale minnes juhitakse teid wiisakalt tagasi oma rajooni.

Peatusin Prahas 3 päewa. Mis mulle kõigepealt silma paistis, oli, et endine

Praha öine walgustuswõlu oli kadunud.

Praha on nüüd pime linn. Seletati seda sellega, et waremalt olewat enamiku sellest walgustuswõlust annud suuräride aknad. Wiimaste omanikest aga suur osa olnud juudid, kes nüüd on kas ära läinud, wõi kes on weel jäänud, need enam ei walgusta äride aknaid, ning samuti teewad seda millegi pärast ka tshehhidest ärioomanikud.

Muide, päewal on Praha enam-wähem sama kirew, suurlinlik, nagu ta on seda olnud waremgi. Silma paistab

rohkesti saksa sõdureid,

kes liiguwad suurtes salkades, seewastu ei näe ühtki tshehhi wormis sõdurit. Kodumaal oli kuulda, nagu oleksid endised tshehhi sõdurid saadetud töölaagreisse. See ei ole siiski nii. Töölaagreid ei ole seni Tshehhis üldse weel sisse seatud.

Juute näeb siiski weel Prahas.

Märgatawalt aga wähem kui endisil aastail. Kogu aeg nad rändawad wälja. Seetõttu nad on ajanud kalliks wälisraha hinna, tõstes selle mitteametlikel „börsidel" kuni 10-kordseks.

Mis aga puutub hindadesse üldiselt, siis on tõusnud riiete hinnad. Kõigi teiste, ka tarbeainete hindades, ei ole muutust olnud, ja toiduained on Praha turul märgatawalt odawamad kui meil. Saada on turul ja poodides kõike.

Kuidas suhtuwad inimesed praegusse korda?

Sellele ei saa anda ühesugust wastust. Meeleolud näiwad olewat mitmesugused. Intelligentsi ja endiste sõjawäelaste hulgas wõib otse silmatorkawalt märgata teatawat waenulikkust praeguse rezhiimi wastu. Nende ainsaks lootuseks ja igatsuseks on, et peaks õige pea „midagi" lahti minema, olgu see wõi üleeuroopaline sõda. Ega muidu meie olukorras parandust ei tule. Nii on nende seas pea üldine arwamine.

Teisest küljest aga massi seast kuuldub rahulolu.

Sakslased on imekiirelt likwideerinud töötaolu,

paigutades kõik töötud Saksamaale tööle. Niipalju kui kohal kuulda wõis, töölised on sellega rahul, nad saawad rahuldawa palga ja peale selle, mis neid eriti waimustab, iga kolme kuu järele 2-nädalalise puhkuse, mille nad wõiwad weeta kodumaal, kusjuures sakslased soodustawad sõitu koju ja sealt tagasi tööle. Ka eriteadlased, nagu insenerid, arhitektid j. t. on leidnud sobiwaid teenistuskohti Saksas. Nende tasud ei ole just wäikesed. Ühe inseneri abikaasalt kuulsin, et tema mees teeniwat Saksamaal meie rahasse ümberarwatult oma 500—600 kr. kuus. Lisatasud peale selle.

Kõik poliitilised organisatsioonid on suletud, nende seas mitmemiljoniliikmeline sookolite oma, mis kandis poliitilist wärwingut. Sellele waatamata ei olnud aga kusagil märgata just erilist ärewust ega olnud kuulda ka rahutusist.

Saksamaa üldmeeleoludelt on endine Saksamaa, ainult ma ei näinud enam kusagil ühtegi waskukselinki.

Wask on kõikjal, isegi waguneis, asendatud alumiiniumiga.

Samuti on ära korjatud raud, kust seda wähegi on wõidud ära korjata.

Wiinis näib elu olewat muutunud impulsiiwsemaks. Millegi pärast sealsed hotellid, mis ikka kannatasid külaliste puuduse all, on nüüd täis. Peaaegu eranditult sakslasi. Wiin teenib ja on rahul.

Kuulsad suwituspaigad aga, nagu St. Moritz j. t. Shweitsis, Itaalia Tiroolis, Ungaris j. m. on otse õudselt tühjad.

Sõjajutud on turistid siit ära peletanud.

Täis on aga Austria ja Saksa kuurordid, aga ainult sakslasi. Rahwuswahelist suwitajaskonda pole sealgi näha. Üldmulje jäi praegusest Kesk- ja Lõuna-Euroopast, et kuigi Saksamaal on keelatud kuni 45 aastani meestel riigi piirest lahkuda ja seal räägitakse autode rekwireerimiswõimalustest lähemas tulewikus, meeleolu rahwa seas näib siiski olewat Saksamaal, wõrreldes teiste maadega, kõige rahulikum. Sõda Saksas ei usuta.

Kapten L. Ratasepp 50-aastane.

24. juulil s. a. pühitseb pioneerpataljoni töökomando ülem kapten Ludvig Ratasepp oma 50 aasta sünnipäeva. Ta sündis 24. juulil 1889. a. Venemaal, Peterburi kubermangus. 1914. a. sügisel kutsuti ta Maailmasõtta, kus teenis detsembrini 1917. a. Lõpetas Gatšina lipnikkudekooli ja esimese ohvitseriaukraadi sai 6. dets. 1915. a. Vahvuse eest sai P. Anna IV järgu aumärgi.

Eesti sõjaväkke astus dets. 1918. a. ja määrati sv. varustusvalitsuse tehnikalao ülemaks. Lõpetas insenerina ohvitseride kursuse 1927. a. Pioneerpataljonis töökomando ülemaks 1936. a. Omab teenete eest Kotkaristi 5. ja Valgeristi 3. kl. aumärgid.

Olgu tähendatud, et juubilari ehitatud on ka kaitseliidu Tallinna maleva lasketiir,

„Thetise" vrakk veepinnal.

ETA. London, 22. juulil. (Havas.) Päästelaewal „Zelol" on õnnestunud möödunud ööl üles tõsta põhja läinud allweelaewa „Thetist". Mõni tund pärast ülestõstmist püüti allweelaewa pukseerida ranniku poole, kuid see ebaõnnestus kahe trossi katkemise tagajärjel.

Briti-Jaapan leidsid ühise keele.

ETA. Tokio, 22. juulil. (Reuter.) Jaapani walitsuse erakorraline koosolek on heaks kiitnud põhimõtted, millede suhtes jõuti eile kokkuleppele Jaapani wälisministri Arita ja Briti suursaadiku Craigie wahel.

Poola piirivalve tarvitab relvi piiririkkumise puhul.

Danzig, 22. juulil. ETA. (PAT.) Ühenduses protestiga poolaka Budziewiczi tapmise wastu on Poola ülemkomissar teatanud wabalinna senatile, et Poola piiriwalwe on saanud kindla käsu kasutada kohe relwi juhul, kui püütakse rikkuda piiri.

Tšiili piiskop Tallinnas.

Tallinnast sõitis lennukil Helsingisse Tšiili rooma-katoliku piiskop ekstsellents Subercaseaux, kes siin viibis paavsti nuntsiuse külalisena. Msgre Subercaseaux on nuntsius Arata isiklik sõber. Mõlemad kiriklikud aukandjad on ka koolivennad.

Piiskop Subercaseaux, kelle kodumaal üks piiskopkond hiljuti raskesti kannatas kohutava maavärisemise all, viibib Euroopas Tšiili katoliku kiriku tutvustamisreisil, kusjuures ta eriti ka tahtis külastada oma lähemat sugulast, kes on Tšiili saadikuks Stokholmis.

Siiasaabumisel viibis ekstsellents Subercaseaux nuntsiuse saatel mõned tunnid Pärnus, kus kõrged külalised einetasid hotell „Bristolis".

Tänaseks oodati Talinna Läti katoliku metropoliiti, ülempiiskop A. Springoviči, kes piiskop Rancansi saatel siia pidi saabuma kolmepäevasele külaskäigule.

Juudid Slovakkia sõjaväest välja.

ETA. Bratislawa, 22. juulil. (Reuter.) Slowakkia walitsus on teinud korralduse, et kõik juudi ohwitserid ja sõdurid tuleb kohe sõjawäest wallandada. Nad organiseeritakse erilistesse tööüksustesse, et kasutada neid awalikeks töödeks.

Mis politsei kirja pani.

Waras talus.

Reedel kella 3—7 wahel tungis waras Harjumaal Tõdwa wallas Rea külas Aru talu elumajja ja wiis kaasa Walter Otsale kuuluwa pintsaku, püksid ja rahatasku wähese rahaga.

Weoauto takistas.

Rakweres Wabaduse wäl. nr. 4 elutsew sõiduauto U-335 omanik Elmar Toomre kaebas politseile, et tundmata weoauto on takistanud maanteel liiklemist, takistades tal mööda sõitmast. Autol puudunud registreerimismärgid.

Ka pole juhil Werner Niilsil olnud juhiluba ette näidata. Juhi ütlusel olewat auto registreerimismärgid ära wõetud liiklemiskontrollametniku poolt kui eelmise aasta märgid.

Jalgratturi kokkupõrge tsikliga.

Narwa maanteel Posta tänawa nurgal põrkasid kokku mootorratas A-37 ja jalgrattur Iwan Nowikow, elukoht W. Patarei tän. nr. 13—5. Kokkupõrkel purunes jalgratta kahwel. Rattur wigastusi ei saanud.

Kaklus kõrtsi ukse ees.

Kaklemise pärast restoran „Liidu" ees tehti protokoll Karl Jansonile, elukoht Soo tän. nr. 4—5, ja Aleks. Südale, kelle elukoht teadmata.

Naiswang tegi katset põgeneda.

Reedel tegi katset põgeneda Harku wangla juures wälistöödel wiibiw naissunnitööline Marie Unt, 29 aastat wana. Walwurid märkasid põgenejat ja tabasid ta warsti samas läheduses. M. Unt kannab 8-aastast sunnitöö karistust süütamise pärast.

Waras tabati wargusekatsel.

Öö wastu laupäewa tabas kontrollkäigul wiibiw politseikordnik Tartu maant. trammi lõpp-peatuse juures kioskisse sissemurdmise katselt Martin Ewartsoni. Waras toimetati kriminaalpolitsei korraldusse.

Õnnetus kitsaroopalisel.

Reede peale lõunat juhtus Sonda jaamas raudtee õnnetus kitsaroopalise wedauriga, mis oli sõitmas wastwalminud teel. Nähtawasti ei jõudnud uus tee kanda weel wedurit ja proowisõidu ajal jooksis wedur nelja rattaga maha roobastelt. Tööliste poolt asuti tee korrdaseadmisele ja wedur tõsteti tagasi teele.

Tšehhi nunnad kasvatavad meie lapsi.

Kloostrielu lõbujanulises Pärnus. Naeratavad näod nunnalooride all. Eesti keel on neil juba selge!

TŠEHHI NUNNAD PÄRNU MUDARAVILASSE MINEMAS. — Suure kontrastina mõjuvad nad oma tumedas kotitaolises rõivastuses elujanulise ja värvirõõmsa supellinna taustal. Nad on annud vande elada täielikus enesesalgamises ja sõnakuulmises ülematele, nad on pidanud maha jätma perekonna, kodumaa, varanduse ja isegi oma nime, sest kloostris anti igaühele uus nimi. Koguni jnuksed pidid nad vandeandmisel kõigest loobumise tundemärgiks maha lõikama.

Pärnu suvitajaile on juba kauemat aega silma torganud pikisse pruunesse mantleisse mähitud kujud, keda praegu sageli võib näha saja-aastase kuurordi tänavail jalutamas ja kes teiste pärnulaste seas tunduvad teatava kontrastina, kuna muu supellinna tendents käib ikka võimalikult lahtiriietumise poole, nende looritatud naiste eesmärk näib aga olevat, just vastuoksa, võimalikult tihe riietesse mähkimine. Need pruunid daamid, kes on pidanud loobuma kõigist naiselikule edevusele nii loomupärastest atribuutidest, olgu siis need nii tagasihoidlikud kui tahes, on igaveste vannetega katoliku kiriku külge seotud tšehhi nunnad, kes mõne aasta eest Eestisse apostliku administratuuri teenistusse saabusid.

Nad on pärit endise Tšehhoslovakkia pinnalt.

Praegu on Eestis tegutsevaid tšehhi orduõdesid ühtekokku üheksa. Osa õdedest elab Tartus, osa Pärnus. Tartu on Eestis asuva orduharu ülemõe peakorteriks. Nunnad on pärit endisest Tšehhoslovakkia linnast Pžerovist, „Neitsi Maarja patuta saamise" kongregatsioonist (ordust). Kuna õdedel on võrdlemisi suur tegevusvabadus ning nad ei ole väga tihedalt seotud oma kloostriga, siis katoliiklased ise ei kõnele neist kui n u n n a d e s t kitsamas mõttes ning ka siseministeeriumis on nad registreeritud lihtsalt o r d u õ d e d e nime all.

See võrdlemisi suur ja näiliselt erakordne nunnade vabadus, mis muide katoliku kloosterlike ühenduste juures ikka rohkem silma torkab, ongi Pärnu supelsakstele kõige suuremaks üllatuseks. Nunnasid võib peagu igal pool liikumas näha, tänavail, turul, parkides ja isegi päris supelrajoonis — mudaravila ees. Meie inimesele, kes kooliraamatuist loetu põhjal nunnasid vaevalt teisiti suudab ette kujutada, kui keskaegsete võrede taga, tundub see pilt kahtlemata pisut harjumatuna.

Laia silmaringiga inimesed.

Moodsate eluviiside harrastamine nunnade poolt ei suuda aga üldse enam hämmastama panna, kui kuuleme, et õed on suuremalt osalt kõik laia silmaringiga inimesed, kellest enamikul isegi koolitõpetaja kutse olemas. Nende ülemõde on paljureisinud inimene, kes on käinud isegi L.-Ameerikas. Pärnu õdede intelligentsist annab tunnistust ka asjaolu, et nad võrdlemisi lühikese aja jooksul eesti keele hästi ära õppisid. Kõik neist on lõpetanud gümnaasiumi ning kutsekooli.

„Keep smiling" nunnade näol.

Pärnus ja Tartus õed juhivad ametlikult registreeritud lasteaeda. Pärnus töötas lasteaed eelmisel hooajal 21 mudilasega. Lasteaia kõnekeeleks on eesti keel, milles õed on sooritanud ka vastava eksami. Eesti keeles toimub ka õdede ja preestrite omavaheline jutuajamine. Lasteaeda juhib õde B l a ž e n a, õitseva, alati naeratava madonnanäoga noor nunn-lasteaednik, kes ise nähtavasti mitte väga ammuse aja eest veel kandis lapsekingi. Naeratus on kõigile Pärnu nunnadele väga iseloomulik. Võiks ju mõtelda, et nunnaloori alla lähevad ainult mõned õelad vanatüdrukud või kulvanud „taevatuid", siin aga kohtab külastaja elurõõmsaid, lahkeid ja loomulikke naisi, kelle riietus vaid reedab seda karmi distsipliini ja enesesalgamist, mis neile õdedele on kohustuslik.

Ja siiski nende eluviis on ürgne . . .

Sest kõigest moodsusest hoolimata need kaasaja voolust kantud nunnad elavad veel sama korra järele, mis oli katoliku kirikus maksev juba sajandeid tagasi. Enne nunnaseisusse pühitsemist nad on pidanud läbi tegema kaks rasket katseaega. P o s t u l a n t i d e n a ehk soovijatena nad astusid esimest korda üle kloostriläve ning elasid õdede elule kaasa, kuigi neil oli õigus jälle kohe kloostrist lahkuda, kui nad ei suutnud kloostri korraga harjuda. Postulantidest said aga peagi n o v i i t s i d, kes kandsid juba kloostri vormi ning sooritasid kõik kloostri tööd ja vagaduse harjutused erilise õpetajanna juhatusel kahekordselt. Kuid ka noviitsidena kloostrist lahkumine oli õdedel veel võimalik. Kui nad aga juba pärast noviitsiseisust andsid igavese kasinuse, vaesuse ja sõnakuulmise tõotuse, olid nad eluks ajaks orduga seotud, sest Jumalale antud vandest ei vabane enam keegi.

Madonna klaasvitriini all.

Pärnus õed käivad iga päev armulaual. Üks kord nädalas nad pihivad kõik oma patud, ka väiksemad üleastumised, preestrile. Kaks korda päevas õed lasevad oma vaimusilme eest mööda minna kõik need eksimused, millega nad Jumalat päeva või selle osa jooksul on solvanud. Õdedel on oma majas, Karusselli tän. 25, ka eriline kabel, mis oma sisustuselt sarnleb õdede kabelile Tartus. Kabeli värvikompositsioonis domineerivad valge, kuld ja helesinine. Kaks korda nädalas käib preester kabelis püha missat ehk armulauateenistust pidamas, kuna muidu õed ise loevad seal oma ühiseid palveid. Kabeli nurgas on klaasvitriini all Jumalaema kuju, kes on õdede eriliseks kaitsepühakuks.

Luteri pastor, kes elab „kloostris".

Kui õed ostsid Pärnus Karusselli tänaval asuva maja, oli see haletsemisväärses seisukorras. Kogu remondi juures tegid õed sõna tõsises mõttes oma palehigis tööd, millest nende õlule langes isegi suur osa puht meestetööd. Ka nunnade eesotsas seisev ülemõde, õde C o n c o r d i a, teeb kaasa kõige mustemad tööd nii aias kui majas. Õde R o z a, kes kutselt on käsitööõpetaja, ei tegutse samuti mitte üksi oma kutse raamides, vaid vehib teha kõiki töid, mis ette juhtub. Huvitav on märkida, et nunnade eeskujulikult korrastatud majas on korteris ka keegi kohalik luteri õpetaja, kes seega teatud mõttes elab „kloostris" ja kellega õdedel on parim läbisaamine.

„Itaalia ööbik" aitab nunnadel laulda.

Pühapäeviti õed käivad laulmas Pärnu katoliku koguduse kabelis. Nunnadega laulab vahest kaasa ka kuulus itaalia ööbik prl. D e s i d e r a t i, kes solistina Pärnu supelsakstele on hästi tuntud. Pärnu katoliku koguduse preestriks ja seega ka õdede hingekarjaseks on kaputsiini munkpreester paater R o b e r t L e n z b a u e r, kes muide oskab kõnelda 24 keelt ja seega on Eestis viibivaist katoliku preestreist silmapaistvamaks filoloogiks. Paater Robert on õdedele vaimselt väga lähedal, kuna niihästi kaputsiinide ordu kui ka Prerovi püha „Neitsi Maarja patuta saamise" kongregatsioon püüavad mõlemad oma elus järele aimata peamiselt püha Frantsiskust, eriti mis puutub tema vaesusse. Nii õed kui ka kaputsiinid kannavad pruuni oduriiet, mille ümber on sõlmitud lihtne, valge pesuköis, ja mille eeskujuks oli itaalia vaeste karjaste kare särk.

Kloostriõed oma hoolealustega — Pärnu mudilastega.

ALTAR NUNNADE KABELIS. — Altarikatted on nunnade eneste käsitöö. Kogu kabeli sisemus on korraldatud õrnas, naiselikus stiilis.

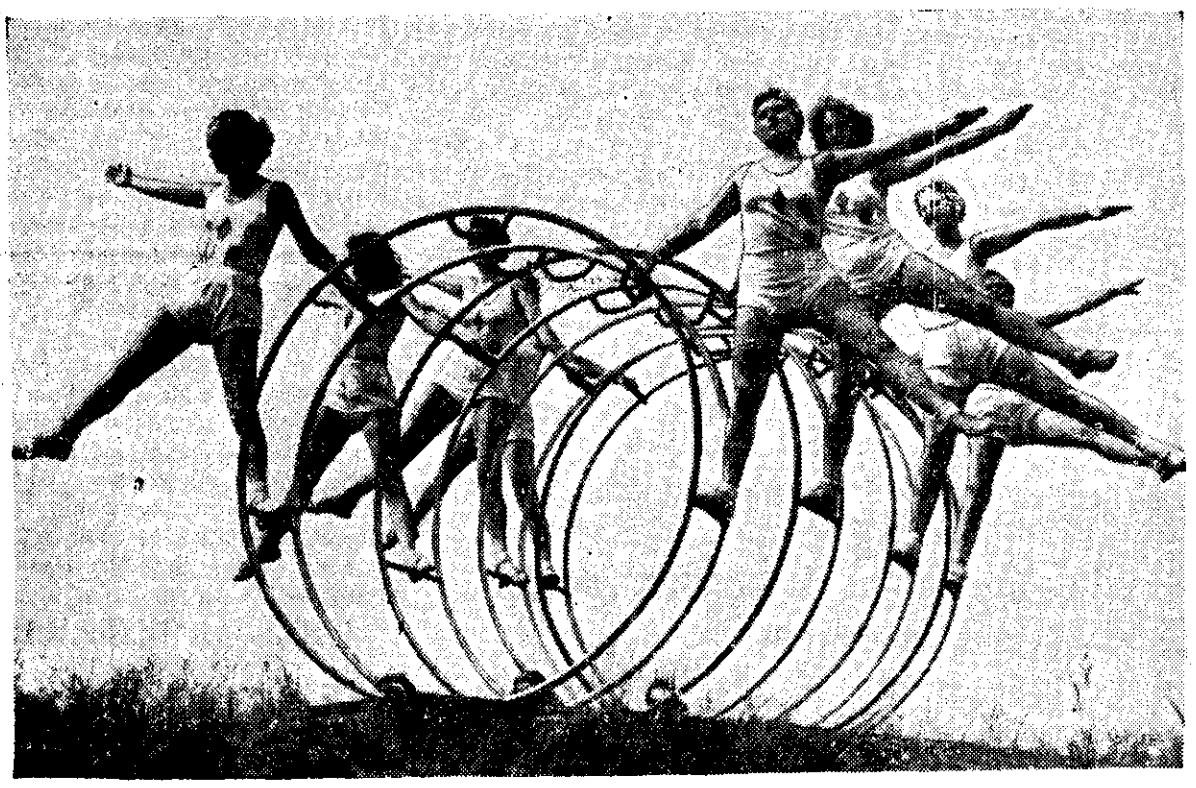

Kõik tervisele! — on moodsa rannaelu loo sung.

Aastast aastasse ilma puhkuseta.

Vahelduseks kord ka neist, kes ei saa kuuuordis pikutada.

Tänapäeval on juwise puhkuse wajadus töölide töötajate kohta leidnud üldist tunnustamist. Tõusew tööpinge nõuab, et nii kehalist kui ka waimlist tööd tegijail oleks wõimalus end juwel lühema wõi pikema aja jooksul wälja puhata. Riigi- ja omawalitsuseteenijate ja oja tööliste kohta maksawad seaduslikud korraldused juwise puhkuse saamiseks, samuti eraettewõtete ametnikkude ja äriteenijate kohta.

Kuid peale selle on meil weel wäga juur tööliste ja ka osalt teenijate hulk, kes ei saa juwise puhkuse mõnusid nautida.

Ametnikkudel ja teenijatel on olukord töölistega wõrreldes siisti parem, kuna nende puhkeaeg on pikem. Tööstustööliste kohta kehtib meil tööstustööliste palgalise puhkeaja seadus, mille järgi töölised saawad puhkust 7 päewa neis käitistes, kus töötab wähemalt wiis töölist ja kus maapõuewarasid kaewatakse, saaduji walmistatakse wõi ümber töötatakse.

Eeltoodud seaduse piiritlus juba jätab puhkuse alt wälja töit käitised alla wiie töölisega.

Teiseks on ilma puhkuseta töölide nende tööstusliikude käitiste töölised, kes ei kuulu eelnimetatud piiritluse alla.

Sellega ei saa puhkust terwes transpordi alas tegutsewad töölised, samuti kaubanduslikud käitised, ehitustööstuses töötawad töölised jne. Raudteetöölistest saawad puhkust depoode ja tehaste töölised, kuna teised töölised jääwad waeslapse osfa. Peale selle aga jääb rida töölisi ka ilma puhkuseta sellepärast, et seadus wõimaldab puhkust asendada rahalise tasuga siis, kui käitise waldajale puhkuse andmine raskusi tekitab. Samuti langewad puhkuse alt wälja seaduse järgi need töölised, kes pole wähemalt üks aasta töötanud ühe ja sama tööandja ülesõit millises käitises 1. jaanuari ja 1. oktoobri wahel.

Eeltoodust selgub, et üle riigi ja mitmete tööstusharude ning kaubanduslikkude ettewõtete koguneb tuhandeid töölisi, kes ei saa aastas ka kõige wäiksemat määra — s. o. 7-päewalist puhkust.

Reas käitistes on aga töölised kaubelnud omale wälja pikema puhkeaja — kuni kats nädalat, näiteks trükitööstuses.

Neil, kes ei saa seaduslikul alusel ega ka wabatahtlikul kokkuleppel puhkust, jääb üle ainult wõtta omal kulul puhkust mõneks päewaks wõi kasutada ainult nädalalõppe. Wiimased moodused ongi wiimasel ajal tööliste hulgas laialdast kasutamist leidnud. Kui mõnes käitises tekib juwise hooaja tõttu ajutine tööpuudus ja seisak, siis on wõimalus töölistel seisakut puhkuseks kasutada. Samal ajal tekib küsimus, kus siis töötuimesel on wõimalik oma nädalalõppe weeta. Neid, kellel on linna lähedal tuttawaid ja sugulasi, on wähe. Igatahes peawad nad olema sellises kauguses, et laupäewa õhtupoolikul ära sõites ollakse esmaspäewal jälle tööl. Suurel osal pealinna ja teiste linnade töölistest jääb ikkagi ainsaks wõimaluseks pakkida oma wõileiwad paberisse ja siirduda pühapäewal kuhugile linna ümbrusse rohelisse. Osa nooremaid töölisi siirdub Piritale ja Kosele ning mujale, enam juba Pelguranda ja mujale linna ümbruse kohtadesse.

Rida kutseühinguid on wiimasel ajal hakanud omale muretsema puhkekodusid,

kus need töölised wõiksid oma lühikest puhkeaega weeta, kes puhkust saawad ja teised leiaksid ulualust ja ööbimiswõimalust nädalalõpu weetmise puhul. Selliseid puhkekodusid on äriteenijatel Rannamõisas, trükitöölistel Aegwiidus, nahatöölistel on suur talu äärinud jeks otstarbeks jne. Rida ühinguid koguwad praegu kapitale, et tulewikus omale iseseiswat puhkekodu ehitada.

Nende tööliste küsimus, kes ei saa puhkust, kuid tahaks päewagi nädalas puhata, on tekitanud töölisorganisatsioonidele tõsist muret. Meil puudub wastaw koht linna lähedal, kuhu töölisi juhtida. Mõni käitis on omal kulul küll toimetanud töölisi lühemaks ja pikemaks ajaks wälja, kuid suuremad puhkekodud puuduwad.

Teised käitised nagu Luther, Krull ja sadamatehased on korraldanud aastas kord wäljasõidu kuhugi prowintsilinna wõi rohelisse.

Wiimasel ajal on terwe rida kutseühinguid asunud korraldama wäljasõite kaunimatesse kohtadesse, töötuskeskusisse Wirumaale jne. Selleks on osa wõtnud peamiselt kutseühingute liikmed.

Kõik eeldused on ikkagi ebakorrapäraseid ütsikjuhud. See tuleks aga ajendada kawakindla teegwusega tööliste puhkeaja korraldamises ja neile tuleks wõimalused luua linna lähedal kaunis ja terwishoidlikele tingimustele wastawates kohtades nädalalõpul tööwäsimuseet puhata. Eestimaa töölisühingute keskliidu poolt tehti hiljuti ettepanek walitsusele riikliku abi saamiseks selleks, et luua linna lähedale paarikümne kilomeetri kauguisele ja heade ühendusteedega koht kutseühingute puhkekodude ajutamiseks, kus riigi poolt antakse wähemalt tasuta maad.

Puhkekodude ajutamisel tuleks kutseühingutel muidugi odawam toimida ühiselt, kuna praegu on meil enamus ühingutest rahaliselt sellises seisukorras, et iseeiseiwalt iga ühing omale puhkekodu luua ei jnuda. Siin peaksid ühingud jällegi leidma tee wabatahtlikuks koostööks, et töölistele wõimaldada weeta neidki lühikesi tunde wabas loodusjes, mis neil tööajast üle jääb.

J. M.

Väik võttis, väik andis.

Kummaline lugu Itaaliast.

Imeliku juhuse tõttu parandas wäik hiljuti ühe häda, mille ta ise omal ajal põhjustas. Wiie nädala eest sattus keegi talunaine Virginia Vallardi, Campello külast Itaalias, lagendikul äikese kätte. Seejuures paiskas üsna tema läheduses mahatulew wälk ta pikali. Kui naine tuli jälle meelemärkusele, ei saanud ta enam kõneldu. Ta *oli hirmust muutunud tummaks.* Virginia Vallardi alistus juba oma saatusele, kuna ka arstiteadus enam ei suutnud aidata. Mõne aja eest aga tabas teda äike põllutööl teist korda. Ehmunult wiskas ta enda pikali, kui paar meetrit eemal wälk maa sisse lõi. Ta katsus ennast hirmunult ja suutis waewalt uskuda, et talle midagi halba polnud sündinud. Weel rohkem üllatunud olid aga juurerutanud põllutöölised, kui nad kuulsid, et naine korraga jälle rääkima hakkas, ja pealegi weel täiesa wabalt ja takistamatult, täpselt nagu enne õnnetust. Wälk oli naiselt röövinud kõnelemiswõime, et seda talle jälle mõne aja pärast tagasi anda.

Raadium sõja puhkedes kindlasse kohta.

Ettewaatusabinõud Inglismaal.

Briti rahwuslik raadiumikomitee on otsustanud sõjapuhkemise korral kõik raadiumi tagawarad linnadest maale wiia ja peita niisugustesse kohtadesse, mis pommitamise ja waenlase lennukite eest hästi on kaitsud. Säärane ettewaatus on tarwilik mitte ainult raadiumi kalliduse pärast, (iga gramm maksab ligi 20 miljonit senti), waid peaasjalikult seepärast, et „wabaduselle päästenud" raadium wõib sünnitada hirmsaid õnnetusi. Kui pomm juhtuks sattuma raadiumi hoiukohta ja selle tolmukübemeteseid ümberringi laiali paiskab, siis häwitis paljude ruutkilomeetrite ulatuses wiimne kui elaw olewus. Kogu piirkond jääks tühjaks ja elanikkudeta tuhandeteks aastateks, kuni tegutsewad wahetpidamata raadiumist wäljakiirgawad surmatoowad kiired.

Ühe kindrali ja aidamehetütre armastuselugu.

Romantiline armastus, nagu väidetakse, olevat tänapäeval surnud. Elu on läinud kergemaks, vaated vabamaks, seisuste vaheseinad on langenud — millised ülepääsmatud takistused siis veel võiksid noori ükstelsest lahutada!

Minevikus oli lugu sageli keerulisem, Selgeks näiteks sellest on kindral Voldemar von Löwensterni (1777—1858) ja Raasiku tüdruku Katariina armastuselugu.

„Veel hõljub nooruslik armastus mu silme ees kui viimane mälestus elust mu isakodus,“ kirjutab Löwenstern kõrges eas oma mälestustes. „Üks sale, heledajuukseline tüdruk, pärisorjast mõisaametniku tütar Raasikult, ainult mõni kuu noorem kui mina, oli see armas laps.“ Püsiva õrnusega, isegi lahingukäras Itaalia sõjakäigul feldmarssal Suvoroviga ja võitluses Napoleoni vastu, seisab tal see talutüdruk silme ees. On siiski tõenäolik, et just sõjad, mis kiskusid armastajad teineteisest eemale, olid üheks põhjuseks, miks sellest armuromaanist jäid ainult mälestused ja et mõlemad, vatamata suurele vastastikusele tundele, pidid abielluma ainult oma seisuse kohaselt.

Kindral Woldemar von Löwenstern oli Raasiku ja Alawere mõisa omaniku ja Eestimaa landrat Hermann-Ludwig von Löwensterni poeg. Tema isa kui ka ta ema, sündinud Stael von Holstein, olid tuntud oma wabade waadetega, kes kohtlesid talupoegi hästi ega armastanud tõmmata terawat joont enda ja nende wahele. Seetõttu ei näinud nad selles midagi halba, kui noorhärra Woldemari mängukaaslaseks olid mõisateenijate lapsed.

Üheks Woldemari mängukaaslaseks oli mõisa aidamehe tütar, Katariina, keda hüüti hellitusnimega Kaja.

Koolipink wiis küll Woldemari Kajast eemale, kuid kooli waheaegadel said nad weel ikka mõisas kokku. Siis äkki 17-a. noormehena leidis Woldemar, et elu Kajata on tühine ja ütles talle seda. Ka Kaja oli kiindunud Woldemarisse. Teda piinas ainult teadmine, et neid lahutab ülepääsmatu kuristik — seisusewahe.

Juhtus noorhärra Woldemar tulema Tallinnast, kus ta õppis, Raasikule, wõis neid näha alati koos, nii et see lõpuks isegi wanemaile silma puutus. Siiski ei püüdnud nad noorte kohtamisi takistada. Nad lasksid asja areneda loomulikku rada, et waadata, mis sellest wälja tuleb.

Roheline „siisike“.

Oma wanemate waesuse tõttu ei saanud Kaja oma riietusele rõhku panna. Tal oli ainult üks lihtne parem kleit ja roheline pihik, mille pani alati selga, kui läks Woldemariga kohtamisele. Rohelist pihikut selga tõmmates ei aimanudki Kaja, et ta sellega annab tulewasele kindralile eluajaks ta lemmikwärwi.

Kuigi „noorhärra“ Woldemar ei olnud suur jahisõber, laskis ta pea walmistada endale rohelise jahikuue ja jahitasku, et oleks wõimalik kanda Kaja wärwi. Ja Raasikul wiibides ei kannud noormees üldse kunagi muud kui ainult oma rohelist jahikuube. Isegi Tallinnas wiibides leidis ta ikka ettekäändeid, et jahikuube selga tõnmata. Kuna ta oli nii alati roheline, hakati teda tuttawate ringkonnas „siisikeseks“ hüüdma. See hüüunimi ei haawanud teda, waid wastupidi — rõõmustas; see tuletas talle meele ta armsamat.

Nõiajook püssitorust.

Kuid see armastajate õnn ei kestnud kaua. Isa oli otsustanud, et poeg peab walima sõjamehe karjääri, ja nii oli Woldemar sunnitud sõitma Peterburi, et astuda Semjonowi kaardiwäe polku. Kogu öö enne ärasõitu weetis Woldemar oma armsamaga; ei wõinud ju teada, millal nad jälle teineteist näewad. Omawahelisele kirjawahetusele ei wõinud armastajad mõelda, sest Kaja polnud pühendatud kirjatarkuse saladustesse. Ta mõistis lugeda ainult trükikirja. Esimesel wõimalusel lubas Woldemar teda jälle waatama tulla.

Järgmisel hommikul ostas noormeest enne ärasõitu üllatus. Mõisa oli toodud wana talunaine, kellega ema midagi sosinal rääkis. Siis toodi wälja püss. Talunaine täitis selle raua wedelikuga, ulatas siis püssi noorhärrale ja palus, et see wedeliku ära jooks. Kuna see talunaine oli Raasikul tuntud nõiana, siis jahmatas Woldemar, arwates, et „nõiajooki“ pakutakse talle Kaja päralt, et tahetakse teda selle joogi abil Kajast lahkuma sundida. Nähes poja tõrkumist, astus ema juure ja hakkas selgitama, et selle joogiga saab ta — kuulikindlaks. Rohi olewat hästi ära proowitud: ükski sõjamees, kes on wõtnud seda rohtu, pole saanud surma. Et nõid polnud Kaja päralt kutsutud, tühjendas noormees nüüd rõõmuga püssitoru. Oli see kas ainult juhus või nõiajoogi mõju, kuid waatamata lugematuile lahinguile, millest von Löwenstern hiljem osa wõttis, sai ta ainult neli kerget lihahaawa.

Lahkumised ja jällenägemised.

Ainult talw lahutas seekord noori. Järgmisel nelipühil on noorel von Löwensternil puhkus ja rutuga sõidab ta Raasikule. Palju pole tal seal aega omastega, küll aga Kajaga.

Kui ta järgmisel aastal ülendatakse rittmeistriks ja määratakse Ukrainasse kergesse ratsawäkke, siis tähendab see juba kestwat ja wõib-olla koguni jäädawat lahkumist Kajast. Ta ei sõida oma polku otseteed, waid üle Tallinna, et weel kord näha Kajat, sest isegi Peterburi hiilgaw seltskond ega kojaballid, millest ta osa wõtnud, pole suutnud teda wiia nii kaugele, et ta oleks unustanud oma armsama.

Seekordne lahkumine on mõlemale äärmiselt raske. Noor rittmeister sõidab kaugele ega tea, kui kauaks, ja missuguseid lootusi panna tulewikule; neid lahutab seisuste wahesein ja peale selle pole noor rittmeister weel majanduslikult niiwõrd kindlustatud, et wõiks wabalt lüüa seisuslikkudele eelarwamistele käega. On ainult lootus, et wõib-olla harutab tulewik ka selle keerdsõlme. Rittmeistrit teeb õnnelikuks lahkumisel ainult see, et wõib kanda keelmatult Kaja wärwi, sest et seda wärwi on ta uhke ohwitseri-munder.

Nüüd algab von Löwensternil feldmarssal Suworowiga pikk sõjaretk Itaaliasse. Kui aasta päralt tema polk Riiga talwepuhkusele tuleb, ei peatu ta seal päewagi. Kohe wõtab ta posthobused ja kihutab sealt Raasikule, kuid mitte, et külastada wanemaid, õdesid-wendi, waid et näha Kajat. Ta on õnnelik, et wõib weeta Kajaga terwe pika tun.

Sunnitud abielu.

Wahepeal sunnib aineline seisukord noort ohwitseri mõtlema tõsiselt abiellumisele. Wanemad soowitawad seda tungiwalt. Neil on isegi leitud sobiw inimene tema jaoks. See on krahw Tiesenhauseni tütar Natalie, kes peab saama 70.000 rubla kaasawara. Raske hingewõitluse elab nüüd üle noor ohwitser. Ta ei taha Kajast lahkuda, kuid peale ainelise külje ei luba neile õnne weel seisuslik wahe ja perekonna surwe. Nii abiellub ta Natalie von Tiesenhauseniga.

Siiski kohtub ta weel Kajaga. Nüüd jõõstub ta unesti lahinguisse. Ta naine on haige, kuid sellele waatamata kerkib lahinguis ta silme ette ikka Kaja pilt, Raasiku aidamehe blond tütar rohelises pihikus. Kui ta wahel puhastab hoolega oma rohelist mundrit, ei aima ta lahingukaaslased tema hingesaladust, et seda teeb ta ainult Kaja pärast.

Peagi sureb ta naine. Kui ta Itaalia sõjakäigu järele Raasikut külastab, lendawad ta mõtted esimesena jälle Kaja juure. Nad kohtuwad, aga see kohtumine on juba teissugune, sest et Kajagi on juba abielus.

Siiski see kohtumine ei jää neil wiimaseks. On Woldemar von Löwenstern Raasikul, peab ta ikka nägema Kajat.

Kaja värw...

Täie innuga wõtab ta osa sõjast Napoleoni wastu ja kerkib pulk-pulgalt. Tal on isegi ühe kõrgema wene sõjawäeülema ülesandel salajane kohtamine Napoleoniga ja Napoleoni õemehe Murat'ga. Seetõttu pannakse tema wastu käima intriig. Puudub weel wähe selleest, et teda kui reeturit maha ei lasta. Siiski pääseb ta eluga, ja talle saab õnn osaks Napoleoni weel koguni Prantsusmaal jälitada. Kõrges eas läheb ta kindral-majorina erru. Waatamata oma waheldusrikkale elule, pole kustunud temas weel ikka mälestus „armsast Kajast“. Ta kirjutab: „Ma lahkusin Kajast, sügaw haaw rinnus ja mõte alati rohelisel wärwil... aastaid läbi wäsitawail rännakuil, niiskeis ja külmades kaewikutes waatasin ma aegajalt ikka oma mundrikuuele ja ütlesin endale naeratades: „Kaja wärw!“

Üks koht jääb veel ikka,
kuhu põgeneda kuumuse eest — karge meri.

Varandus hävis tules.

Samasugune õnnetus, mis juhtus hiljuti Viljandimaal, leidis aset ka Sarajevos.

Hiljuti põles Wiljandimaal ahjus tuhhaks miljon, mille oli sinna peitnud wõimaliku warguse kartusel Wõrumaa mees Roman Wist. Samasugune juhtum leidis aset nüüd ka Sarajewos, nagu teatawad Shweitsi lehed. Lihakaupleja Peter Kampus aga nüüd peaaegu kerjuseks muutunud, kuulus linna rikkaimate inimeste hulka, on kuna ta oma hajameelsuse tõttu kaotas miljoneid.

Kui Kampus mõne nädala eest katsetses sõita puhkusele, oli ta suurimaks mureks, kuidas kõige paremini peita oma sularaha ja panga hoiuraamatuid, mis kokku moodustasid mitmemiljonilise waranduse. Päewade wiisi käis ta oma korteris ringi ja otsis läbi kõik nurgad ja praod — kuskil aga ei näinud talle olewat kohast, warastekindlat peidupaika.

Äkki leidis ta, nagu temale näis, wäga õnneliku idee. Ta otsustas peita oma waranduse wannitoa-ahju lõõri.

Siit raha otsida ei tuleks küll meelde ühelegi wargale.

Ta wõttis nii-öelda oma wiis hoiuraamatut, mille koguwäärtus oli umbes kolm miljonit, siis ühe Inglise tuhandenaelalise pangatähe, mõned Saksa rahad umbes tuhande riigimarga wäärtuses, sidus need kenasti kokku ja riputas nad, nagu oleks need suitsetamisele määratud singid, ahjulõõri.

Ka mõningad juweelid pani ta kotikesse ja riputas need sinna juure.

Rahulikult sõitis ta nüüd ühte kaunisse kuurorti Jugoslaawias ja pöördus kolme nädala möödudes puhanuli ja parimas tujus jälle tagasi. Pika raudteesõidu järele tahtis ta minna wanni ja tegi teenijatle ülesandeks kütta wannituba. Mõtetega alles ilusa suwepuhkuse juures, läks ta wanni ja leidis enesel wäga mugawa olewat.

Äkki aga kargas ta juure kisaga üles, hüppas wannist wälja ja hakkas appi karjuma.

Juureutanud majapersonaalile suutis ta waewalt seletada, et kogu ta warandus ripub ahjulõõris, milles nüüd tuli põleb. Otsekohe tehti, mis wõimalik — aga suurest waranduset oli järel weel waid söestunud hunnik pabereid. Hoiuraamatud olid täiesti põlenud, tuhandenaelalisest rahast oli weel wäike ferw alles ja Saksa riigimarkadest olid säilinud ainult weel poolest rahad.

Kui Kampus nägi, mida ta ise oma hajameelsusega oli teinud, sai ta närwiwapustuse ja wiidi haiglasse.

Sarajewos on juhtum üldiseks kõneaineks. Eriti wanad muhameedlased wanutlewad päid ja ütlewad, et ei Allahi tahtmist ei muuda ka suurim kawalus.

„Lingiaad“ Stokholmis.

Suurel võimlemispeol Stokholmis, „lingiaadil“, mis korraldatud rootsi võimlemise looja P. H. Ling'i mälestuseks, demonstreeritakse nn. palgi-võimlemist.

Alfström eelistab punablondiine

Egon Eis.

„Punablondid naised, nagu teie, on mulle alati kardetavad!"

„Kristiansborg, läänetrakt, 407, kaks viimast aastat," seisis sedelil.

Alfström kortsutas sedeli vihaselt.

„Kas daam, kes soovib minuga rääkida, on ka ilus?" pöördus ta hotellipaaži poole, kes oli toonud temale selle imeliku kirja.

„Kurmavalt ilus, mu härra!"

„Ilusad sääred?"

„Just nii, härra!"

„Punablond juuksed — vesiselged silmad?"

Paaž noogutas peaga.

„Hästi!" Alfström tõusis üles. „See daam ei saa minuga milgi tingimusel kokku, kas mõistate! Tahab ta sellele vaatamata vägivaldselt sisse tulla, siis visake ta pikema jututa välja..."

„Nagu ma kuulen, rõõmustute vestluse üle minuga," sõnas daam, avas praokil oleva ukse ning astus Alfströmi poole.

Ta istus kirjutuslaua äärele ning asetas ühe jala teisele, nii et ta seelik tõusis kaugele üle põlvede. Tema käeviipe peale kadus boy.

„Noh, number 507," naeratas daam Alfströmile. „Kuidas tunnete enese olevat pärast seda, kui lahkusite Kristiansborgi karistusvanglast?"

„Mul on kahju, et teil õnnestus minu juure tungida," vastas Alfström. „Nimelt olete teie minu tüüp. Tahan, et ma poleks teid näinud, madam. Naised, kes on punablondid nagu teie, on minule kardetavad. Olen nagu vaha nende kätes."

„Sedasama ütleb ka minu isa," sõnas daam, „ja ta arvas, et teie ei lükka tagasi minu palvet. Asjalugu on säärane: minu vend on kergemeelselt võltsinud mõningaid veksleid. Ja Holger Hikkeland on saanud need vekslid enda kätte, et mind nende varal alistada. Hikkeland tuleb täna õhtul siia. Ta peatub toas nr. 11. Veksleid hoiab ta mustas lakknahkses kohvrikeses, millesse on pressitud krahvikroon. Teid, Alfström, loetase osavaimaks kalliskivivargaks Skandinaavais."

Alfströmil õnnestus lõppeks vallandada oma pilk daami juusteist.

„Naised nagu teie laostavad mind," sõnas ta kurvalt. „Ma tavatsen tuua neile kastaneid tulest."

„Inspektor Malm," jatkas daam, „on Skandinaavia roimarite poolt vihatuim kriminalist. Teile, Alfström, oleks väga kasulik teda sõbrana omada. Varastage täna õhtul nood vekslid minule, ja tema soosing on teile kindlustatud. Inspektor Malm on — minu isa."

— — — Samal õhtul tõi rong kaks isandat väikesse mereäärsesse kuurorti. Kui Hikkeland astus hotelli halli, silmas ta ühes laias tugitoolis Kareni saledat kogu.

„Tere õhtust, preili Malm," sõnas ta ning istus tema kõrvale. „Nii sageli kui teid näen, läbistab mind rõõmutunne."

„Minu juurs on see just vastupidi," vastas Karen jahedalt. „Mina näen ämblikke seinal meelsamini kui teid, Holger Hikkeland."

„Teie venna vekslid vajavad mereõhku," naeris Hikkeland karmilt. „Täna täitub termin, preili Malm. Ärge heietage mingit lootust, et saate vekslid väevõimuga oma kätte. Mees, kes tuli koos minuga, on minule tänulik ja usaldatav."

„Mis see tähendab?"

„Räägin Uwequistist," vastas Hikkeland. „Kas ei näe ta välja nagu tõeline härrasmees, mis! Aga kolm päeva tagasi, kui päästsin ta põgenemisel sandarmite käest, oli ta veel räbalais ning lõhnas denaturaadi järele. Ta ei lahku minu toast, kus asub kohvrike, mitte enne, kui olen kinkinud teile vekslid vastutasuks."

Alfström, kes oli istunud kõrvallauas ning kuulanud pealt seda kahekõnet, pani ajalehe kokku, tõusis üles ning

6

lentsis teisele korrale. Karen oli lubanud Hikkelandi hallis pool tundi kinni pidada. Niisiis polnud Alfströmil eriti kiiret, kui ta astus tuppa nr. 11.

Kirjutuslaua juures istus Uweqist ning vahtis sissetungijale, kes ühe tõmbega lukustas ukse [illegible] järel, vaenlikult otsa.

Uwequisti [illegible] käsi kobas kirjutuslaua sahtlis revolvri järele. Kuid ta ei saanud ennast sellega küllalt ruttu kaitsta.

Tema kokkuklõpsatuvad lõualuud tekitasid väikest häält.

„Mitte asjata ei tunne Malm mind kui osavaimat kallisvivivarast Skandinaavias," mõtles Alfström, kui ta kuus minutit hiljem lahkus toast. Oma taskus kandis ta väikest lakknahkset kohvrikest, millesse oli pressitud krahvikroon.

„Tervitage Hikkelandi, kui ta tuleb koju," hüüdis ta Uwequistile, kes lamas kinniseotuna ja suhu topitud tropiga diivanil.

Alfström ootas oma toas kannatamatult, kuni Karen tuli. Rõõmupisarad olid neiu silmis, kui ta võttis vastu Alfströmilt lukustatud kohvrikese.

„Minu isa tasub teile selle," sõnas ta kähiseva häälega.

Alfström kummardus vaikselt tema käe kohal.

„Lõppeks," mõtles ta, kui Karen oli läinud, „lõppeks ometi olen kasutanud oma võimeid üheks heateoks. — Huvitav teada, kas Hikkeland kutsub politsei?"

Vaistuliselt vaatas ta läbi akna hotelli sissekäigule.

Sissekäigu ees seisis suur, moodne sõiduauto, millesse laaditi kohvreid. Rooli juures istus Holger Hikkeland. Vaevalt oli Karen Malm istunud tema kõrvale, kui ta tahtis sõita minema.

„Hallo!" hüüdis Alfström aknast alla. „Mis on lahti?"

Karen viipas temale ülemeelikult käega.

„Holger ja mina leppisime ära," vastas ta. „Meie sõidame lähima papi juure."

Alfström vandus naiste muutlikku meelt.

„Milleks oli nüüd vaja kõike minu vaevanägemist?" hüüdis ta. „Noh — igatahes nägite, et olen võimeline sooritama ka heategusid. Ma loodan, et inspektor Malm tasub minule selle eest vääriliselt."

„Kindlasti teeb ta seda," vastas Karen. „Tõenäoliselt ta külastab teid juba täna õhtul."

„Ja vaene Uwequist?" küsis Alfström.

„Ta on veel toas," vastas Hikkelandi pruut. „Kui te olete džentlmen, siis kinkige temale kümme krooni valuraha. Teie võimas paremsirge pidi olema kohutav."

Ja siis viis tolmupilv Kareni ära — seda tüüpi naise, kes tavatsesid viia Alfströmi vanglasse.

„Noh," hüüdis Alfström, kui ta astus tuppa nr. 11, „kas Hikkeland on suurest rõõmust sind hoopis ära unustanud, mis?"

Kähku vabastas ta Uwequisti köidikuist.

„Midagi pole head halvata," sõnas ta Uwequistile. „Siin on sinule kümme krooni, ja vaata, et sa kaod!"

Uwequist avas ukse ning hakkas kurdistavalt karjuma.

„Hullumeelne!!" karjus ta tuppa sööstnud inimestele. „Enne lõi ta mind maha, köitis kinni ning röövis minult krahvitar Lundelli ehted, ja nüüd pakub ta minule kahjutasuks kümme krooni!"

Alfström soovis sel hetkel, et kõik ilusad punablond naised läheksid põrgu sellesse osasse, kus on kõige palavam.

„Kas teie pole's Uwequist —?" küsis ta ehmunult. „See kaabakas, keda politsei taga otsib?"

„Muidugi on mu nimi Uwequist," vastas väike isand uhkelt. „Aga minu elukutse erineb teie poolt praegu nimetatust tunduvalt. Olen Stokholmi kuulsaim kalliskivikaupmees."

— — — Kaks tundi hiljem oli pealinna kriminaalpolitsei kohal.

„Teoreetiliselt võttes peaksite mind laskma joosta," ütles Alfström, kui inspektor Malm pani tema kätele käeraud.

Probleem vanematele.

Miks lapsed valetavad?

Kõik valed pole sihilikud. — Ärge karistage väikesi nende elava kujutlusvõime pärast! — Tüüpiline lastevale: „Minu isal on miljon krooni."

Varase lapsepõlve hingeelu on paljudele vanematele saladuseks. Nii on ka sageli raske mõista, miks laps valetab, kuigi teda on õpetatud, et see on halb ja inetu. Kaheldamatult peab neile õpetama, et meie tsivilisatsioon on rajatud vastastikusele lugupidamisele ja usaldusele. Lapsed peaksid teadma, et tõde on ausa elu oluliseks elemendiks ja et valetaja ei suuda kunagi võita inimeste lugupidamist.

Kuid kas karistus on õige tee neile seda õpetada? Võib-olla siis, kui vanemad mõistaksid, miks laps valetab, suudaksid nad teda paremini aidata vabaneda sellest halvast harjumusest.

On olemas kahtliiki valesid: sihilik vale, millega laps tahab kedagi petta, ja ebateadlik vale, mille valelikkust laps ise ei taipagi.

Kui täiskasvanud inimene püüab kedagi veenda, et punane õun on hall, siis nimetatakse teda valelikuks, kui on kindel, et ta pole värvipime. Enne kui vanemad nimetaksid lapsi valelikeks, peaksid nad kindlaks tegema, miks lapsed ei näe paljusid asju täpselt nii, nagu nemad.

Esiteks pole lapsel nii arenenud mälu, et ta suudaks kindlaks teha nähtud asju *eelmiste kogemuste varal.* *Üsna loomulikult*, see suur elukas tänaval on lohe, millest väike just äsja luges, ja mitte koer, keda ta alles eile silitas.

Muinasjuttude maailm on neile niisama tõeline kui see teine maailm, mida näevad vanemad.

Mitte suutes selget vahet teha tõelisuse ja kujutluste vahel, annab laps sageli segase pildi, mida võib nimetada valeks. Siinjuures võiks tähelepanu juhtida sellele, et ka iga täiskasvanu kirjeldus mingist sündmusest omab isikliku värvingu, mille annavad tema kujutlusvõime ja tundelaad. Paljud katsed on tõendanud, et inimese mälu pole sugugi usaldatav.

Laps võib erilise tähtsuse anda kõrvalisile sündmusile, mis täiskasvanuile on täiesti tähtsusetud.

Vedur pole lapsele näit. mitte veoabinõu, vaid suitsutekitaja, nagu vulkaan.

Ja mahavalatud tindi puhul unustab laps, et see on lohakas ning halb tegu, sest teda võluvad huvitavad mustrid, mille tint joonistab lauale. Tundelaadi erinevus annab igale sündmusele isesuguse värvingu.

Lisaks oma võimetusele maailma näha täiskasvanute silmadega ei saa laps sündmusi täpselt kirjeldada, sest tema mõistete ja sõnade tagavara on väga piiratud. Üsna varases lapseeas võib üks sõna tähendada talle väga palju. Näiteks võib laps küsimusele: „Kas sina lõhkusid selle mänguasja?" vastata „Ei!", kuigi ta ei taha salata oma tegu ja valetada.

Eitus ei tähenda sel puhul teo salgamist, vaid palvet, et teda ei karistataks.

Lastepsühholoog William Stern kirjutab oma raamatus „Varase lapseea psühholoogia" selle kohta järgmist:

„Näilike valede suur arv tuleb sellest, et kõneväljendid, millega me tavaliselt jaatame või eitame tõsiasju, on lastele sageli oma tundeseisundi väljendiks — nii võib soov kõlada jaatusena, endakaitse eitusena."

Isegi enne sõnade tarvitamist näib laps juba valetavat oma nutuga.

Täiskasvanule tähendab nutt: „Mul on valu," kuna imikule tähendab see: „Ma tahan seltskonda, mul on igav." See on lihtsalt arvamuste loogiline lahkuminek.

On veel teisigi põhjusi ebateadlikuks valeks. Kogemuste puudumise ja nõrga arvustusvõime tõttu on laps haruldaselt vastuvõtlik veenmisele. Teda võib kergesti veenda, et see vana paju on nuttev haldjas pikkade juustega. Mõni laps võib muinasjutu tõeliste sündmustena edasi jutustada oma kaaslasele, kes oma vähese arvustusvõime tõttu peabki seda tõeks. Pole mingi saladus, et last võib hoopis kergemini veenda rumal inimene, kui tark, juhul kui see rumal inimene on parem mängukaaslane.

Nii et laps võib valetada ebateadlikult, sest ta ei näe selgelt, ei oska nähtut täpselt edasi anda ja targalt arvustada. Nende valede eest teda karistada oleks julm. Isegi veel halvem, sest see õpetaks talle valetamist ja viiks kurjale teele tema süütu keele. Laps ei teagi, mis on vale, kuni vanemad teda selles süüdistavad ja selgitavad talle vale otstarbe.

Mis puutub aga laste sihilikesse valedesse, kas neid pole siis võimalis välja kasvatada?

Laste valetamise peamiseks põhjuseks on hirm karistuse eest.

Kuid lapsele peab sisendama veende, et ta ei ela vaenulikus maailmas.

Vanemad ja kasvatajad on sõbrad, kes on huvitatud tema heaolust. Kui laps ei tunne end kaitstuna, kui ta ei mõista, miks teda vahel karistatakse, siis muutub teda ümbritsev maailm talle kahjulikuks ja ta võtab endakaitse hoiaku.

Kuid laps kardab igal juhul karistust, ka siis, kui ta selle õiglust mõistab. Ta püüab loomulikult vältida valu ja ebamugavust ja otsib kaitset valest. Kuid õige ema mõistab alati, millal laps valetab. Kui halvale teole valest hoolimata järgneb karistus, siis leiab laps varsti, et vale on kasutu, ja loobub sellest.

Karistused ei tohi aga kunagi olla liig rängad, see on üks valetamise *vältimise abinõu.*

Üheks motiiviks laste valedes on mingi alaväärtusetunde kompenseerimine. „Minu isal on miljon krooni!" on sellesse liiki kuuluv tüüpiline vale. Laps tunneb end mõnes asjas halvemana oma kaaslasest ja toob siis oma isiku tõstmiseks ette mõne vale.

Kui laps valetab ja teeskleb mõnd valu, et mitte süüa teatud talle ebameeldivat toitu, siis teab ta, et ta sellest toidust teisiti ei pääse. Vanemad ei tohiks sel juhul lapsele ebamaitsevat toitu peale sundida, kuid nad peaksid selle ebameeldivuse põhjuse selgitama.

Kuid lapsed võivad valetamises eeskuju saada ka täiskasvanuilt,

kes sageli esitavad väikesi viisakaid valesid. Nad ei valeta ainult üksteisele, vaid ka lastele. Laste südamesse ei tohi heita kergel käel kahtlusi vanemate usaldatavuse kohta. Kasvatuses on suur tähtsus eeskujul, nii et lapsed tohiksid näha vaid vanemate voorusi.

Laste valedes peaksid vanemad esmajoones süüdistama ennast ja valedest vabanemisel on tähtsam neist hoidumine, kui nende eest karistamine. Lapsel on vähe põhjust teadlikult valetada, kui ta tohib usaldada oma vanemaid, kes teda abistavad kohaneda täiskasvanute maailmas.

Tagasi Läände!

on uue põnevusromaani pealkiri, mis hakkas ilmuma värskes „Perekonnalehes".

Miljonäripoeg Dal Root ostab ajalehe ja näeb selle esiküljel oma isa näopilti rasvase pealkirjaga: „Lääne miljonär laostus". Börsikrahh on vanal Jack Root'il jalad alt löönud. Ent ta ei muretse enese pärast, sest vana ärimehena ta teab, kuidas jälle uut raha teha, vähemalt niipalju, kui ta ise tarvitab. Muret on vanal Jackil vaid oma hellitatud poja Dal'i pärast, kes pole õppinud muud kui tantsimist ja polomängu. Ta soovitab Dal'il vastu võtta kõrgepalgaline abidirektori koht tema pruudi isa tööstuses. Kuid Dal'is on ärganud tema võitleja-iseloom ja ta loobub järsult pakkumisest, mis asetaks ta alandavasse armuleivasööja olukorda tema tulevase naise vanematekodus.

Vana Jack pöördub tagasi Metsikusse Läände, kust ta on pärit, et alustada uut elu. „Kui tema võib veel kord alustada oma eas," mõtleb Dal, „miks ei võiks siis seda mina oma eas!" Ka tema sõidab Läände. Ja nüüd algabki pikk sündmuste- ning seiklusteahel, mis teeb selle romaani nii loetavaks ja nauditavaks.

TÜTARLAPS TOKIOST — ühe allveelaevaohvitseri armastus Kaug-Idas. SAATUSLIKUD LILLED — kui kimp punaseid roose satub vale-aadressile. SEITSE PUNAST SIIDTASKURÄTTI — põnevusjutt Lõuna-Ameerikast. ÜKS ÖÖ PUSTAS — ungari armastusjutt.

ILMUS „PEREKONNALEHT" nr. 29.

Ristsõnad.

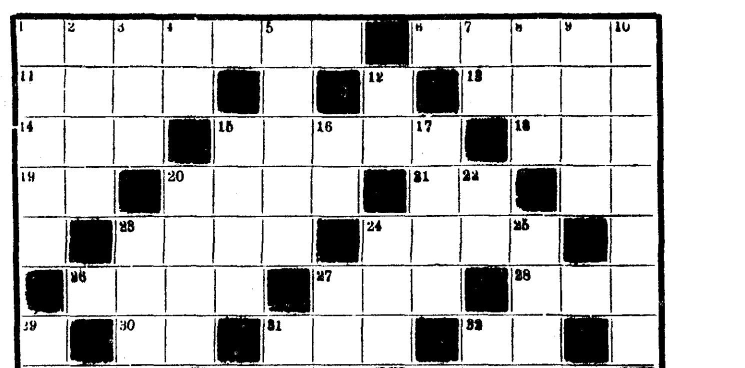

Ristsõnad.

Põikread: 1 Lill. 6 Lind. 11 Eesti kunstnik. 13 Sanatoorium Eestis. 14 Mehenimi. 15 Eesti maletaja. 18 Trigonomeetriline lühend. 19 Jõgi Itaalias. 20 Põlluvili. 21 Saksakeelne prep. 23 Endine Eesti riigimees. 24 Vanaaja sõjariist. 26 Jook. 27 Asub maja ümbruses. 28 Lapsevanem. 30 Kaksikkonsonant. 31 Habras. 33 Juhtub harva. 34 Linn Saksamaal. 35 Kõrgemaid Eesti sõjaväelasi. 36 Kuulus maletaja, †. 38 Kleepaine. 40 Noot. 42 Sina. 43 Maapinnamõõt. 45 Kino Tallinnas. 47 Kuulus saksa luuletaja, †. 49 Eesti naiskirjanik, †. 52 Barbusse'i teos. 53 Noa hea omadus. 54 Putukas.

Püstread: 1 Ooper „Estoniast". 2 Jõgi Itaalias. 3 Eesti maadleja. 4 Kaksikkonsonant. 5 Maitsev puuvili. 7 Äriline lühend. 8 Raadiotööstus Tallinnas. 9 Liikuv, energiline. 10 Mari. 12 Meie 15 Hädaohtlik laevadele. 16 Kaksikkonsonant. 17 Riide sort. 20 Putukas. 22 Noot. 23 Kuulus neeger-tantsijatar. 24 Ülemaailmline kirjanduslik klubi. 25 Endine Eesti minister. 27 Haava jälg. 29 Eesti kunstnik. 31 U. Sinclair'i teos. 32 Alkohoolne jook. 34 Osarlik U. S. A.-s. 35 Kehakate. 37 Duur muusikast. 38 Endine eesti ajakiri. 39 S. S. S. R. poliitik, †. 41 Järv P.-Ameerikas. 44 Ilmastikunähe. 46 Inglise tiitel. 48 Eitus. 49 Avaus. 51 Lühend kirjal. 52 Tema.

Eelmiste ristsõnade lahendus.

Põikread: 1 Hispaania. 7 Oks. 10 Traviata. 12 Aa. 13 Suremine. 15 Baar. 17 Kat. 18 Ja. 19 Piua. 20 Madona. 21 Naeris. 22 Kairo. 23 Karl. 24 Ka. 25 Svinhufvud. 29 Aa. 30 Aste. 31 Ole. 33 Aar. 35 Bata. 36 Kui 37 Viitina. 39 Kamin. 41 On. 42 Kanepi. 43 Tulemaa. 46 Vares. 47 Ala. 48 Saal. **Püstread:** 1 Hus 2 Stradivari 3 Pretoria. 4 Aam. 5 Avila. 6 Nina. 8 Kaasik. 9 Sarasate. 11 Abielu. 14 Ukaas. 16 Aur. 19 Parve. 21 Nafta. 23 Kusta. 26 Haanja. 27 Doumer. 28 Tavott. 32 Liiper. 34 Ainu. 35 Birma. 36 Kanal. 38 Tael. 39 Kava. 40 Nisu. 44 La. 46 As.

Viljandis algas mootorlennulaager.

Eile algas Wiljandis mootorlendurite laager, mille korraldab Eesti aeroklubi. Aeroklubi mootorlennu-sektsiooni liikmed saabusid kohale juba neljapäewa õhtul. Lenduritele anti ühiskorter linna 1. algkoolis. Esimene laagripäew algas kell 5 hommikul. Tund hiljem heisati riigilipp ja laagrilennud toimusid kuni kella 11-ni. Lendusid tehti Wiljandi lähemas ümbruses ja linna kohal. Tööpäew lõpeb laagris kell pool üheksa õhtul riigilipu allalaskmisega. Lennulaager lõpeb pühapäewal [illegible] monstratsioon aeroklubi lenduritelt Tallinnast. Järgnewad mootorlennukite riwilend, õpilaslend ja kunstlend purilennukil. Wiimane ala on Wiljandis esmakordne. Wigurlende esitab ltn. Kriisk lennuwäest. Ilmastikust olenedes on kawas weel mudellennukite demonstratsioonid.

Aeroklubi Wiljandi osakonna juure moodustati käesolewal nädalal noortesektsioon. Peakoosolekul waliti sektsiooni esimeheks Nurmi Koik, abiks Endel Kool. Sektsiooni peamiseks tegewuseks jääb mudelismi arendamine.

Seltsitegelase surmakoosolek.

Reedel jäugitati rahwa rohkel osawõtul Otepää kalmistule Wastse-Otepäält Ojaranna talupeeremees Karl Kurg, keda tabas äkiline surm. [illegible] päewal oli Kurg piimaühingu koosolekul, [illegible] raga ta wariseß koosolekul kokku. Arst konstateeriß wereßoone lõhkemist peaß, millele järgneß kiire surm.

Karl Kurg oli aktiiwne seltsitegelane nii kohapeal kui ka Otepääl.

Matuseteenistus peeti Otepää kirikus praost Lauri poolt. Kurg suri 59 a. wanuses.

Kõneldakse rahvasulastest...

Mikk Aamisepp.

Vanahärra hea tujuga ja osava suuga.

Igaüks, kes on kord läinud raekojas linnaisade ühist koosolekut kuulamas, on kindlasti pannud tähele eakat ja alati soliidset wanahärrat sama halli näoga kui pragu. See mees wõib kaua waikida, aga kui ta lõpuks midagi ütleb, siis on naer lahti nii nende hulgas, kelle poolt ta räägib, kui ka wastaste ridades. Ta istub majaomanikkude pinkidel ja ta nimi on Mikk Aamisepp.

Mikk Aamisepp on üks neidsinatseid, wõib julgesti öelda ka wäheseid, kes oma tööd on püüdnud teha nii, et selle ümber oleks wõimalikult wähem kära. Seda tööd ei ole sealjuures sugugi wähe.

Linnaisade hulgas oli Mikk Aamisepp juba sel ajal, kui eestlastel weel tuli wõitlust pidada peremeheõiguste pärast raekojas. Et see wõitlus ei olnud kerge, seda wõib uskuda; lahinguid tuli lüüa mitte üksi wastastega, waid ka eestlased ise ei tahtnud mahtuda ühe mütsi alla. Nii ühedele wallimistele läks ühisest Eesti-Wene blokist eraldi n.n. „nella“-meeste rühm, kuhu kuulusid ilmselt saksasõbralikud eestlased. Eesti asja eest wäljasolejaile tekitas see lõhestamine tulist tuska, kuid teha polnud midagi. Walimised toimusid tookord pritsimajas ja nii, et kõik hääleõiguslikud linnakodanikud pidid määratud ajaks kogunema sinna, kus nimekandjad hääletati ükshaaval läbi.

Walimispäewa hommikul seisawad pritsimaja uksel „nella“-meeste juht P. Kuiberg ja M. Aamisepp, kontrollides saabujate hääleõiguslikkust. Ühel tööwaheajal märkab M. Aamisepp mööduwat heinakoormat. Ta wiipab hobusemehele.

„Mis sa heintega tahad teha?“ pärib P. Kuiberg.

„Ostan ära ja lasen panna saali põrandale,“ wastab M. Aamisepp lahkesti. „Kui seal siis „nella“-mehed warsti kukuwad, siis nad ei saa haiget!“

Hääletamisel selgus, et „nella“-mehed ongi rängasti lüüa saanud, ja tagajärgede teatamisel tuliwihane P. Kuiberg langes minestusse. Kohe tõttasid talle appi mõned eesti soost arstid, kes mehe peagi toibutasid. Nähes, et P. Kuiberg ärkab, tähendab M. Aamisepp:

„Ega teie abi siin wist enam ei aita, ma lähen kutsun dr. Sarali!“

Dr. Saral oli juba tol ajal nimekas — loomaarst.

P. Kuiberg oli kraps püsti ja kadus. Kadunud on ta praegugi kuhugi Saksamaa põhja.

Halbu kogemusi on wanal Aamisepal aga ka teissuguste wastastega. See oli siis, kui punaste õhutusel hakkasid streikima kojamehed. Wiskasid lunad nurka ning nõudsid palka, mis oli suurem kui majade kuuüür. M. Aamisepp oli siis üks neid, kes tänawa oma krundi kohalt hoidis puhta ise, ja tegi seda erilise pidulikkusega: krae ja lips kaelas ja kõwa kübaraga. Nõnda senikaua, kui kadusid äśsitajad, õige tulistwalu, ja kojamehed otsisid uuesti üles lunad-labidad.

Need ajad on nüüd minewikus. Aga M. Aamisepp käib raekojas edasi. Kuulab, mida räägitakse, hääletab ja ütleb oma ütlemised.

Räägitakse linnawolikogus elukallidusse tõusust. Leib on läinud kallimaks 10 protsenti, wõi 20 protsenti, üürid 30 protsenti. Kole!

Ka M. Aamisepp wõtab sõna:

„Ma arwestasin praegu wälja: hapukapsad on tõusnud hinnas 200 protsenti. Kas peame sellest järeldama, et ka üldine elukallidus on tõusnud samapalju?“

Jutt elukallidusest jäi poolelt.

Teisel koosolekul on arutusel pirukamüügi korraldamine turul. Waieldakse poolt ja wastu suure ägedusega. M. Aamisepp on kogu aeg istunud waikides, siis aga tõuseb järsku püsti ja hüüab:

„Neil „pirukalahingu“ pidajail on wist ikka hea „pirukaisu“!“

Üldine naer saadab neid sõnu ja sõnasõda lõpebki.

M. Aamisepp on ka usin kirikumees. Ta kuulub pikki aastaid Kaarli koguduse juhatusse, sinodisse ja muudesse asutustesse, milliste ülesandeks jumalariigi asjade korraldamine maa peal. Wahel wõib M. Aamisepp päris maiselt filosofeerida, miks igal inimesel kasulik on taewawõimudega aegsasti häid sidemeid luua, ja waielda, milline kogudus on see kõige wägewam, tugewam ja parem, kusjuures tema seisukoht kujuneb alati umbes nii, et wast teised kogudused kõik kokku on nii suured kui tema kogudus üksi.

Kui aga pastorid ise kipuwad omawahel riidu, ja on olnud wõimalusi weenduda, et seda tehakse siis suure põhjalikkusega, siis on M. Aamisepp see, kes tuliseid sõnu jahutab kaine seisukohaga: seni kui karjased ise ei muuda leplikumaks hinge ja sallivamaks südant, seni ärgu oodatagu, et kari tuleb otsima kirikust kristlikku meelt!

Praegu juhib M. Aamisepp Kaarli kogudusele uue maja ehitamist ja lubab seda teha nii põhjalikult, et ei unustada isegi gaasiwarjendit ja — wentilatsiooni.

Ja peagu oleks ununenud: tegelik majaomanik on M. Aamisepp isegi. Aga niisugune majaomanik, kes ei nõua kelleltki wõlgade kustutamist, protsendita laenu, et käi üürilistega kohut ega kimbuta lastega perekondi.

Seega täiesti erakordne isik!

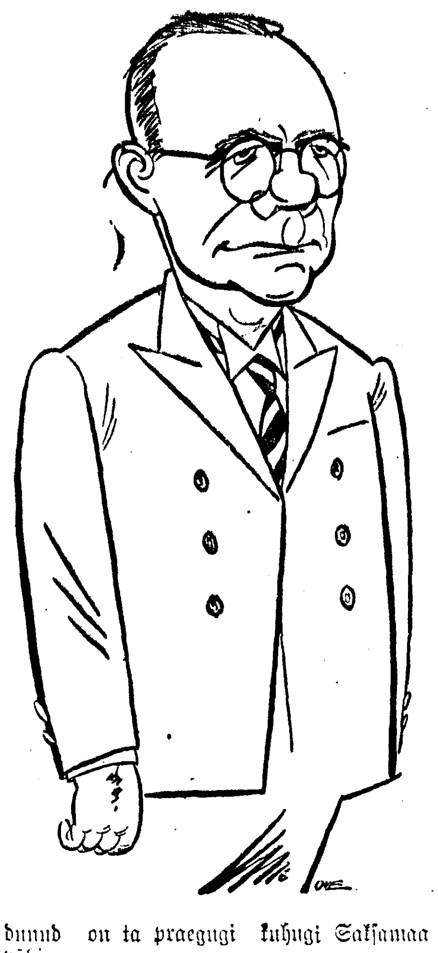

MÕNU.

„Oled oma kummielukale annud direktori näo!“

„Jah! Ta on minu seljas küllalt ratsutanud, nüüd ratsutan mina tema seljas. See valmistab mõnu ja kosutab närve!“

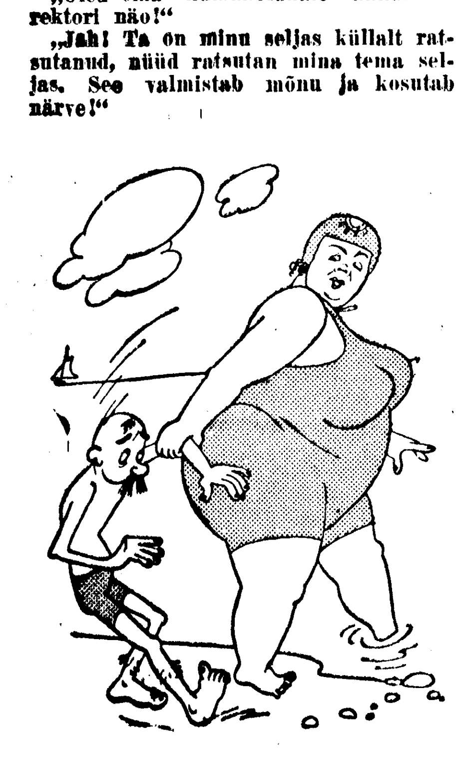

ASEAINE.

„Tule kaasa, Kustahv, ma unustasin oma kummikonna koju!“

MAAMATSIKU KUURORT.

„Või suvitama lähed kohe!... Kuhu poole kanti sa siis kerid koa?“

„Eks ikka Tallinna, kuhu siis mujale!“

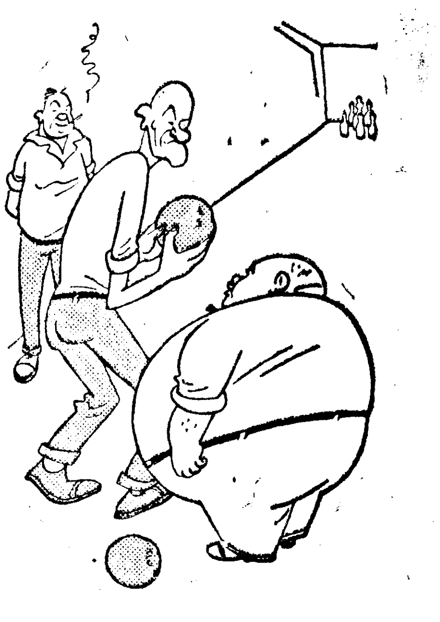

VEEREMÄNG KUURORDIS.

„Pallid on siin lopergused nagu igavesed käkid. Ühtki korralikku puud ei saa nendega maha!... Tule siia, vanapoiss, ma panen sinu veerema — sa oled harjunud puhtaid otsi tegema!“

SULGNOKK.

Kui on kuum...

„Küll on ikka mõni asi hea, mida harva saab!“ üteldakse. Ka kuumuse kohta. Sest paljuks me seda oma loodusest ikka saame, kui pikk see suvi meil üldse ära ei ole — suts ja ongi läbi!

Noh, nädala algul ühe päeva ikkagi saime. Minu korter oli nii soe nagu moodsa sauna riietusruum, kus ventilaator on vist ainult moe pärast.

Tuli siis minu poole majaomanik. Olin talve jooksul nii mõnigi kord nurisenud, et mu korter on külm. Vist teiegi ei saaks talvel priimusega keskküttega korterit soojaks, kui sellele keskküttele tehakse tuld alla vast ainult suurte pühade laupäevadel. Ja nüüd leidis siis majaperemees olevat paraja aja, et näidata, et mu talvised nurisemised on olnud ilmaaegsed.

„Mõtelda, teil on ju majas kõige soojem korter!“ ütles.

Arvasin, et see on vist üüritõstmise põhjuseks. Aga oli hoopis midagi muud. Majaperemees ütles nimelt, et ta oli tähele pannud, et soojamõõtja olnud väga palju tõusnud. Noh, ja kui majaperemees näeb, kuuleb või kardab, et miski tõuseb, siis tõstab ju ka kohe üüri.

Minu palve on siis nüüd, et peaksid need ilmad soojuse poolest seisma ikka ühel tasemel. Muidu võib tulla nii, et elavhõbe soojamõõtjas ühel päeval tõuseb ja teisel langeb ning siis võib majaperemees sellise elavhõbeda kulumise minu üürile otsa sokutada. Küllap tema juba teab, milles on see tema õige elutuum, kui on kuum!...

*

Ärgu naerdagu enam daame, kes patseerivad plaažil hõberebastega. Nahast jopp kaitseb nii külma kui ka sooja vastu ja eks ole siis ka hõberebane hea kaelakaitse kuumuse vastu.

Ega's iga daamike taha olla nagu mõni spordiplika, et mässab liival ja käib vees. Ei võigi oma kaelanahka kuuma päikese alla anda!

Teie küsite muidugi, et mispärast? Et too daam on ju nagunii päikesekindel, et kõnnib rannas nagu vaskskulptuur? Aga selles see asi seisabki, et ta pruun nahk ei ole vabast loodusest, vaid kultuuri saavutusest, et on imitatsioon! Naha pole pruunistanud mitte päike, vaid joodilahus või mõni muu teine värv.

Ja peaks selline daam jalutama plaažil ilma hõberebaseta — nahk tuleks lahti nagu koor värskel kartulil. Kui pageda siis kuumuse käest vette — soolane merevesi võtaks ta päikesest kõrvetatud nahka nagu raspliga! Ja tahab ta õhtul kuursaali minnes panna selga dekolteega kleidi, kuidas see sobiks kestendava selja ja kaelaga!

Ei, ühe moedaami juures pole midagi naerda!

Aga häda neil selle kuumaga ikka on. Noh, jood kuumuse tõttu tekkinud janu puhul pudeli karastavat jooki — see paneb veel enam janutama. Aga rohkem ka juua ei või. Kaks pudelit limonaadi võib juba moodsa saledusjoone juures kahtlaselt välja paista. Ainus võimalus, et sööd jäätist. Ent siis on järgmisel päeval nohu. Kestab see seitse päeva ehk ühe nädala, sest nohuga on niisugune lugu, et kui seda ravida, möödub seitsme päeva pärast, kui mitte ravida, siis ühe nädala pärast...

Jah, piina teeb ka see avar plaazhiruum, kui on kuum!...

Ei ole jälginud üleeuroopalisi ilmateateid, aga peab arvama, et Euroopas on praegu väga kuum.

Kuumus nimelt paisutab. Ka inimesi. Näe, meie majas abielupaar magas ikka ühes voodis, aga selle kuuma ilma puhul mitte. Mees magas põrandal ja teine päev läks ning tellis teise voodi.

Jah, Euroopas on õhkkond kindlasti kuum. Ega muidu ei nõutaks seal üha uusi maa juurelõikeid. Igatahes on kange kuumus seal inimesi niivõrd paisutanud, et nad oma senisel maal enam elama ei mahu. Nii et, eks ta ole — kitsaks jääb ka maailmaruum, kui on kuum!...

Nüüd lõpuks on meilegi saabunud enam-vähem õige suvi ja kohati on päevi, mis — nagu ütleb rahvasuu — võtavad isegi penil keele „vestile“. Neil „vestipäevadel“ kuuleb siis ka plaažil jutte ja kahekõnesid, mida on väärt pealt kuulata.

KOOMILINE.

Praalis üks mees plaažil:

„Sel suvel sõidan Marokosse.“

„Marokosse? Sellise kuumaga?“

„Muidugi.“

„Seal on vähemalt nelikümmend kraadi varjus.“

Mees raputab pead:

„Olete teie aga koomiline! Kes sunnib siis mind just varju istuma.“

MÕJUS.

Võlaste oli ikka halb maksja, kuid ühel päeval läheb ta vürtspoodi ja maksab sõnalausumata arve kinni.

„Kiri, mille mulle kirjutasite, mõjustas mind selleks,“ ütles ta poodnikule. „Ma pole kunagi saanud üht säärast kirja. See võtaks isegi kivist raha välja.“

Vürtspoodnik naeratas kurvalt.

„Võtsin välja paremad laused oma naise kirjast, kes suvitab praegu Pärnus.“

JAHE VESI.

„Miks Narva-Jõesuus on alati suur meestepuudus?“

„Sealne jahe vesi mõjub kainestavalt — mehed põgenevad õigeaegselt.“

AINULT SÕRMKÜBARATAIS...

Mees: „See on ilus sinust, kallis, et sa ka randa võtad sõrmkübara kaasa. Päevitades võib ka väga hästi tööd teha.“

Naine: „Eksid, kullake, ma ei taha ainult oma märga trikood lahtiselt käekotti panna, pistsin ta sõrmkübarasse.“

VÄIKE LIIALDUS.

Maailmarändur: „Mis? See on teie meelest kuumus? Vaat', Aafrikas on õige kuumus. Meie kaamelil sündis poeg ja meil ei jäänud muud üle kui pidime emalooma jääga toitma, et varss saaks imeda keetmata piima.“

VARJULINE KOHT.

„Kuidas see tuleb, et Jaak Juulisse armus, naine on temast ju pea jagu pikem.“

„Nad tutvunesid juulis ja siis oli Jaagul hea tüdruku varjus käia.“

JÄÄKAPP.

„Räägitakse, et vanasti olnud veel palju kuumemad suved kui nüüd.“

„Vaevalt usutav, aga siis polnud vist suvituskohtades veel hinnad nii kõrged, et oleks kananaha ihule ajanud.“

AINUS LAHE KOHT.

„Narva-Jõesuu reklaamib suvitajate meelelahutusena ka kujut. kunstnikkude keskühingu kunstinäitust.“

„Miks ka mitte. Kunstinäitus on ka ainuke koht, kus on hea lahe istuda.“

KODUNE KÕRGERÕHKKOND.

„Tohoh! Vana Sukelpung näib olevat õige suur külmavares — vehib praeguse kuumusega pintsakus ja kübaraga rannal ringi — aga higipiiskagi ei ole laubal!“

„Ja-jah, ta on kõvasti treenitud mees! 30 pügalat vilus üle nulli on temale veel „kõhe olemine“ — selle leitsaku kõrval, mis tal iga päev kodus valitseb!“

Päikesepiste.

20 kraadi külma.
Üks mees läheb tänaval kuueväel.
Inimesed mõtlevad: See mees on püstihull!

*

30 kraadi kuuma.
Üks mees käib supelrannas kuub seljas.
Inimesed mõtlevad: See mees on püstihull!

*

20 kraadi külma.
Üks naine siidsukkades läheb hõberebane üle õla.
Inimesed mõtlevad: See on daam!

*

30 kraadi kuuma.
Üks naine läheb kahe hõberebasega.
Inimesed mõtlevad: See on **peenike** daam!

Tõõts suvitab.

Jahedam koht.

Vana vembumees Tõõts, Kesselmann jun. sai ühel suvepäeval tunda oma elukutse raskust — Tõõtsu elukutseks olevat ta enda sõnade järgi paks olla — ja otsustas minna Piritale end pisut karastama. Mitte sinna „teisele poolele“, vaid ikka otsekohe merre.

Sõidabki Tõõts Piritale, koorib oma maise olemise kabiinis paljaks ja astub siis ettevaatlikult oma vana vaenlase — vee — poole.

Aga õnnetuseks tuleb just parajasti veepiiril tuttav sumades vastu.

— Oi, kurask, kui palav, konstateerib tuttav üldist olukorda.

— Ah, vees kah! saab Tõõts jutust omamoodi aru. — Siis ma pean ikka mõne teise, jahedama koha otsima...

Ütleb ja pöördub „sinna“, noh, te teate küll.

Tõõts suvitab põhjanabal.

Kevadel kolleegid Tõõtsult küsima, kus ta kavatseb suvepuhkuse mööda saata.

Tõõts lubab minna põhjanabale — seal hea jahe.

Aga kas sa ei karda, et sul seal üksi igav hakkab, pole kedagi, kellega kõrtsigi minna, nöögib Rebane.

— Kuule, vennas, tule kaasa, sulle ongi juba suur kuumus pähe löönud, — arvab Tõõts. — Kas sa siis ei tea, et Tallinna baaride sooja lakke kõrval maitseb seal jää pealt võetud viin hästi, et joo või kolm kuud üsna ihuüksi... k

Tüliõun Danzig.

Linn, mis kõikidel aegadel on tekitanud pinget Saksa ja Poola vahel.

KAWE Kawella* ŠOKOLAAD

Danzigi raekoda.

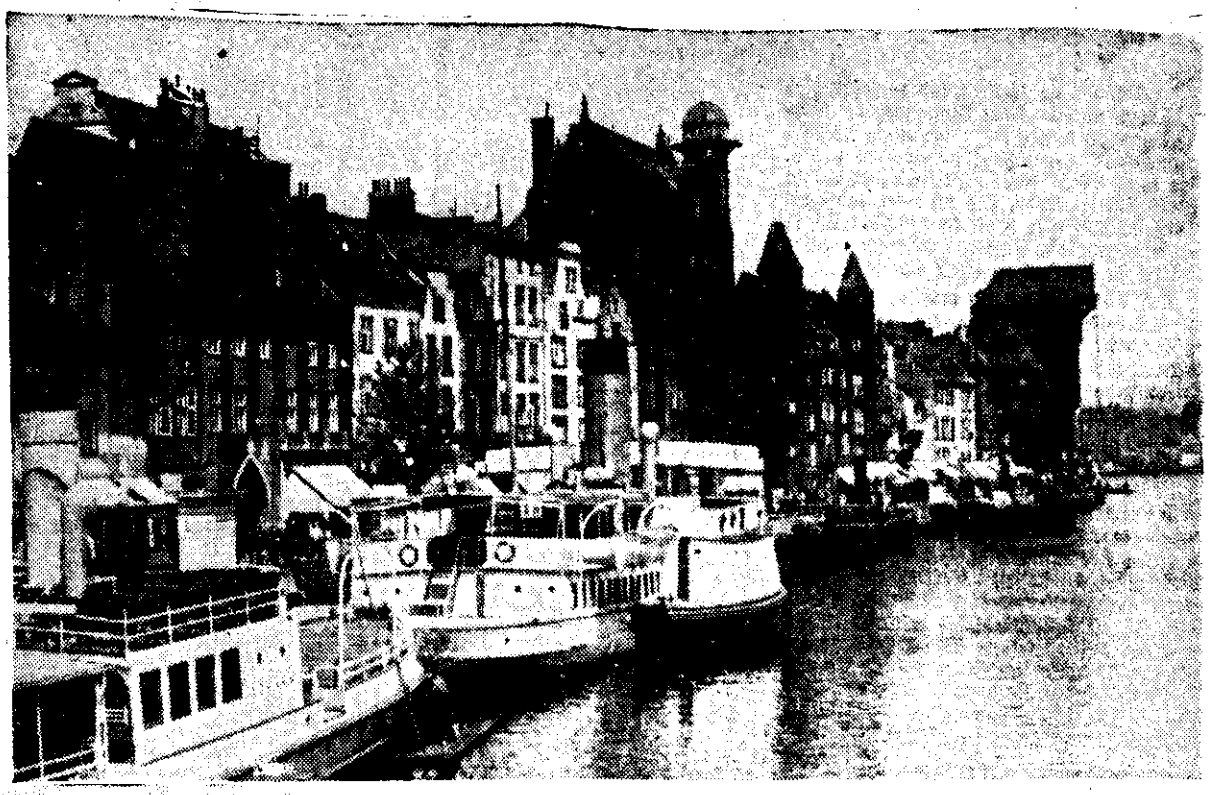

Linna süda ja aju — sadam.

Danzig — linn, mille ümber keerlevad praegu miljonite inimeste mõtted, ei olegi meist ei tea kui kaugel, kuid meie teadmised tema kohta on siiski võrdlemisi välkesed. Danzigi probleem on ju kogu praeguse maailmapoliitika võti ja see, kes tahab hästi aru saada nüüdsest poliitilisest silmapilgust, peab hästi tundma Danzigi tähtsust ja tema olusid.

Gdansk ja Gdynia.

Danzig on 1919. aastast saadik Kesk-Euroopa vabalinn. Varemalt ta oli Ida-Preisimaa pealinnaks.

Danzig — poola keeles Gdansk — omab ümmarguselt 275.000 elanikku, kuna tema maa-alal, mis on rahvastelüdu kontrolli all, on pisut üle 400.000 elaniku.

Linn, mis 1807. aastal oli Prantsuse valitsuse all, kannab veel praegugi jälg sellest ajast.

Danzigi kaubandus on väga elav, kuigi Poola sadam Gdynia, mis hiljuti on loodud ja mis asub just Danzigi vastas, hakkab temaga tõsiselt võistlema, eriti jus 1932. a. alates, millal Gdynia uuesti ühendati raudteega, mis viib Galiitsia tööstusaladele.

Hansasugulus Tallinnaga.

Danzig oli üks tähtsamaid hansalinnu kuigi hansalinnade eesotsas seisis Lüübek.

Tõteme meeletuletuseks, et hansaühing on pärit 1241. aastast. Tema sihiks oli Saksa linnade kaubandust Balti mereröövlite vastu kaitsta ning naabruses asuvate vürstide vastu oma õigusi kindlustada. Mereröövleid oli tollal teatavasti rohkesti.

Tähtsamaiks hansakeskusteks olid muidugi Breemen, Lüübek, Tallinn ja Köln.

Hansaliit ei olnud mitte ainult kaubanduslikuks liiduks, ta oli ka poliitiliseks ühenduseks.

Poola-Saksa tüliõun.

Juba 12. sajandi teisel poolel tekib Danzigi pärast, mille võim ulatus üle kogu Pommeri, raske tüli. Kui 13. sajandil Pommeri tükeldati, sattusid kolm vürsti linna omandamise pärast tülli. Siis tulid Teutooni ordu rüütlid, keda appi kutsuti, ajasid minema brandenburglased, missugusse suguvõssa tülitsejad vürstid kuulusid, ja okupeerisid linna. Nagu teada, need rüütlid moodustasid heategeva ja sõjaväelise ordu, mille 1130. a. ristirüütlid Jeruusalemas asutasid. See ordu, mis 1237 ühendati Mõõgavendade orduga ja millest ka meie kodumaal veel on valusaid mälestusi, varises 1410 Tannenbergi juures kokku. Sel aastal poolakad ja leedulased võitsidki ühendatud Teutooni ordu ja Mõõgavendade ordu sõjaväed.

Danzig annab end ise Poola alla.

Danzig oli 1361. a. saadik hansaliidu liige. Ent Teutooni ordu rüütlid tahtsid seal isandaina ja peremeestena valitseda ning määrasid linna elanikele raskeid makse kaela.

Danzig pöördus abisaamiseks Poola poole. Sellest ajast saadik Danzig on olnud palju võõra valitsuse all. Kõige rohkem jälgi on kõigist võõraist valitsejaist sinna jätnud hollandlased. Praegugi on veel mitmeid võõrastemaju, mis on puht hollandi stiilis.

Danzig oli end ise annud Poola kaitse alla ja selles peituski põhjus, miks teda pärast kisti nii paljude poliitiliste sündmuste keerisesse.

1793. a. Poola nõustus linna andma Preisi kätte. Danzig jäi Saksa linnaks kuni Maailmasõja lõpuni.

Kuna Versailles' lepingu artiklite arutamisel Danzig oli tüliküsimuseks, kuulutati ta vabalinnaks, et hoiduda õrnadest kohtadest.

Koridori probleemid.

Peab kahtlemata tunnistama, et olukord, mis on loodud Poola koridoriga, on väga ainulaadne.

Võtame näite.

Reisija, kes kuskilt Saksamaalt sõidab mingisugusesse Ida-Preisimaa kohta ja nii sõidab läbi koridori, ilma et ta seal peatuks, ei vaja viisat. Kui aga sõidul on ette nähtud ka kõige pisem peatus koridoris, reisija peab end varustama viisaga (mille annavad välja Poola ametivõimud) ja isegi siis, kui reisija ei lähe välja oma vagunist ning sõidab otse ühest Saksa riigi nurgast teise Saksa riigi nurka. Arusaadavalt on selline olukord sakslastele ebameeldiv. Nad panevad kõik rattad käima, et selline asi lõpeks. Peale selle aga Danzigi linna annekteerimine lubaks Saksamaal kontrollida tähtsat Poola raudteesõlme, Poola arteere. See tähendaks samal ajal koridori kägistamist.

Linnaelanikkude olukord sõltub läbikäikude suurusest.

Oleks muidugi ebaõiglane süüdistada ainult Poolat selles, et Danzigi linna seisukord ei ole enam seesama, mis ta oli enne Maailmasõda, ja et ühenduses sellega ka Danzigi kodanike olukord on muutunud. Need suured sündmused, mis on leidnud aset Ida-Euroopas, niihästi poliitilisel kui ka majanduslikul alal, on kõikjal kutsunud esile suuri muutusi.

Enesestki mõista, et see küsimus puudutab eelkõige Danzigi majandusliku elu aluspõhja, s. t. sadamat ja kaubandust. Juba sajandeid Danzigi kodanikud elavad transiitkaubanduse kasudest. 400.000 danziglase kohta, kes sellel alal elavad, vaevalt ühel neljandikul on olemas oma maad põllumajanduse pidamiseks. Kõik teised, peamiselt muidugi just linnaelanikud, sõltuvad otseselt või kaudselt sadamakaubandusest ja on sadama liikluse suurenemisest või vähenemisest esimeses järgus huvitatud.

Gdynia võistlus.

Üheks mitmetest komistuskividest on olnud Gdynia sadama loomine, mille kaudu Danzigi sadamale on tekkinud määratu suur võistleja.

Siin on toodud mõlemate sadamate kaubandus, väljendatud miljonite zloty'de järele.

Danzig	Sissevedu	Väljavedu
1936	71	306
1937	100	316
1938	98	278

Gdynia	Sissevedu	Väljavedu
1936	578	370
1937	721	477
1938	698	485.

Sellepärast polegi vaja rõhutada seda mõju, mida on Danzigile ja tema elanikele avaldanud Gdynia süvenenud tegevus.

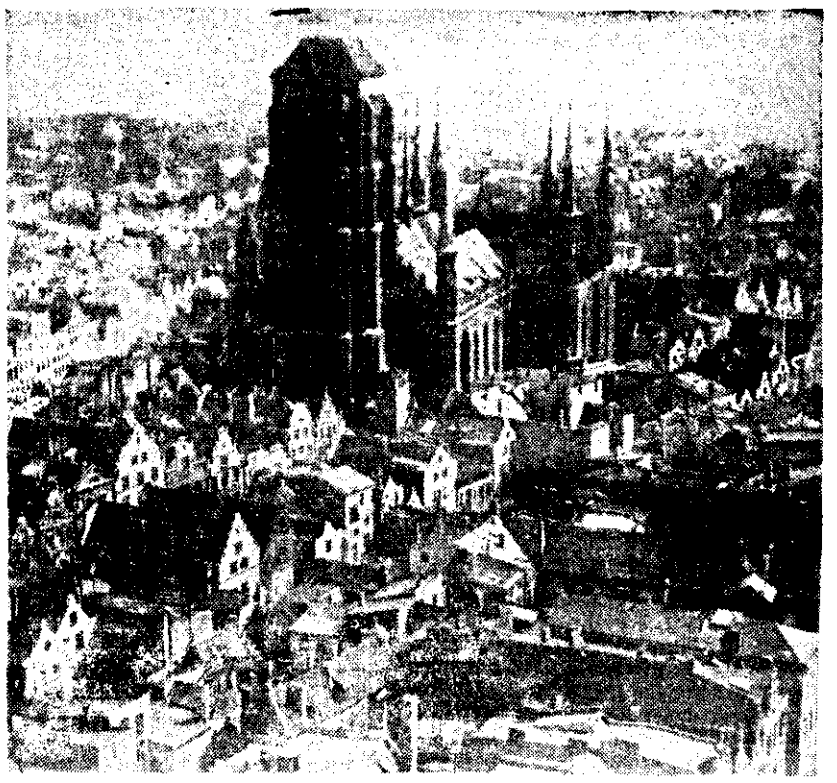

Danzig. Maria kirik.

Kapten ja poisid.

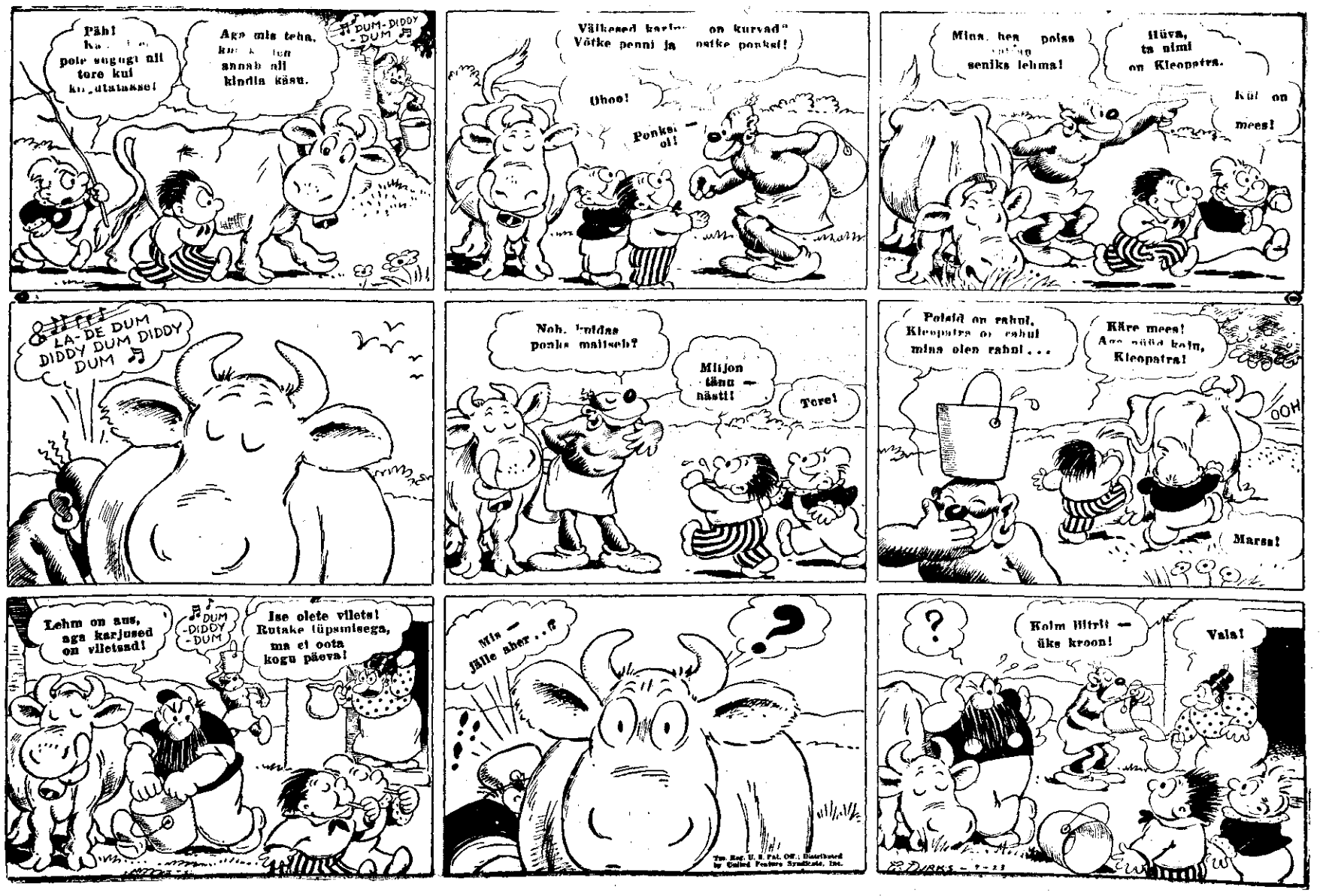

Male:

ÜLESANNE NR. 85.
Koostanud G. Matikainen.

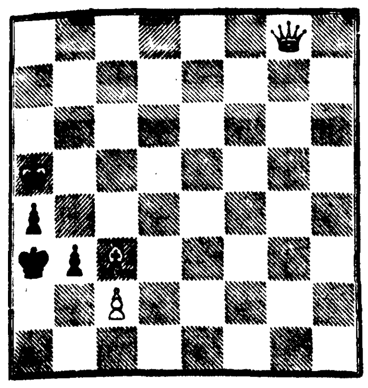

Kontrollseis: valge — Ka5, Lg8, Oc3, Ec2; must: Ka3, Ea4 ja b3. Valge kaotab kolme käiguga.

Õiendus.

Ülesande nr. 84 kontrollseis on õige.

Lõppmängu nr. 88 lahendus.

Kontrollseis: valge — Kg7, Of1, Ee2, e5, g3 j ah2; must — Kh5, Ea5, c4, c7, e7 ja g4. Valge võidab.

Valge saab võita ainult kaoähvarduse tõttu, nimelt: 1. e2—e3!, c4—c3 2. Of1—e2!, Kh5—g5 (muidu 2. —, c2 3. h4!, c1L 4. Od3), 3. Oe2—d1, Kg5—f5 4. ef—e6!, Kf5:e6 (4. —, Ke4 5. Kf7 ja valge jõuab varem lippu) 5. Kg7—g6, Ke6—e5 6. Kg6—g5, Ke5—e4 7. Kg4:g3, Ke4—d3 8. h2—h4, c3—c2 9. Od1:c2+, Kd3:c2 10. h4—h5, a5—a4... 13. h7—h8L, Kc2—b1 14. Lh8—b8+ ja võidab kergelt.

Partii nr. 181.

Mängitud Stokholmis.

Valge: W. Östermann. Must: G. Stoltz.

1. e2—e4, c7—c5 2. f2—f4, e7—e6 3. Rg1—f3 [1]), d7—d5 4. e4:d5, e6:d5 5. Of1—b5+, Rb8—c6 6. Ld1—e2+, Of8—e7 7. d2—d4, Rg8—f6 8. Rf3—e5 [2]), Ld8—c7! 9. d4:c5? 0—0 10. Ob5:c6, b7:c6 11. b2—b4 [3]), a7—a5! [4]) 12. c2—c3, Oc8—a6 13. Le2—c2, Vf8—e8 14. Ke1—f2, Rf6—e4+ 15. Kf2—f3, a4:b3 16. c3:b4, Oe7—f6 17. Oc1—b2, Of6:e5 18. f4:e5, Ve8:e5! [5]) 19. Ob2:e5, Lc5:e5 ja valge alistus.

Märkusi.

1) Siin võiks eelistada Tschigorini jatku, mis musta järgneva käigu oleks ära hoidnud.

2) Valge seab omale valge kombinatsiooni, nähes et võidab heal juhul etturi. Must näeb aga kaugemale.

3) Valgel on ettur enam. Valge pidi aga siin siiski kaaluma, kas võib kaitsta etturit. Valge ei pidanud nähtavasti musta vastumänguvõimalusi kardetavaiks. Arvesse tuli Oa3.

4) See ja järgmine käik avastavad valge nõrkused.

5) Ohver on kerge näha, sest Val jääb igal juhusel tulde.

* Eesti malemeeskonna osavõtt Argentiina olümpiamängudest on kindel, kuna sõit algab 26. skp. Meeskond on momendil tugevaim ning on eeldusi, et mõne koha võrra paremini esineb, kui seda on tehtud eelmistel võistlustel. Meeskonna tugevust tõstab kindlasti see, et Raud teisel, kuna Schmidt kolmandal laual mängib. Meeskond võib aga siiski parimal juhul „ainult“ viiendale kohale jõuda.

Gibraltari legend:

Kui kaovad ahvid, lõpeb inglaste valitsus...

Briti teeb kõik, et pärdikud Gibraltarist ei kaoks. „Officer i-c Rock Apes“ — kaljuahvide ohvitser. — Kulud pole tähtsad, kui ebausk peab püsima...

Igav pole neil sugugi Gibraltaris. Ajaviiteks aitavad nad isegi inimesi kergematel töödel, osutades seejuures imetlus väärset taipu ja intelligentsi.

Nagu kuuldub Gibraltarist, on sealne „kaljuahwide ohwitser“ saanud lisa tema käsutuses seiswaile summadele, et importeerida 15 uut ahwi Aafrikast „wärskeks wereks“. Need ahwid kuuluwad Gibraltari juure nagu kiwid kaljus. Aga nende olemasoluga on seotud wäga imelik lugu ja weel imelikum ebausk.

Kummalisim amet Briti armees.

On eesleid, kes weoloomadena, ja malaka-ahwe, kes taimekogujate „ametnikena“ on sisse kantud Briti armee nimestikkudesse. Aga üks mees, kes kannab tiitlit „kaljuahwide ohwitser“, (Officer i/c Rock Apes), on siiski kurioosum ka Inglise armeenimekirjades. Tõeliselt wõetakse selleks ohwitseriks eriti hea laskur, kusjuures tema käsutusse antakse umbes 6500 krooni oma „alluwate“ ülalpidamiskuludeks.

Need „alluwad“ on nimelt ahwid. Siinkohal wõiks nimetada, et need on ainukesed ahwid Euroopas, kes wõiwad liikuda täielikus wabaduses — keda ei ähwarda ükski hädaoht ja kes ei tarwitse muretseda oma igapäewase leiwa eest. Aga milleks — küsib iga mõistlik inimene — peetakse siin sõjawäe ülesandel ülal terwet karja ahwe?

Kuidas sattusid nad Gibraltarisse?

Enne kui wastata küsimusele miks, peab tegema kindlaks nende olemasolu tekkimisloo. Wäideti, et maurid olewat need ahwid toonud Aafrikast. Tänapäewal aga on teatawaks wõetud, et nad tulid päris iseseiswalt sinna, elasid üle mauride sissetungi, hispaanlaste walitsuse Gibraltaris ja inglaste wõimuletuleku — ning loodetawasti jääwad nad sinna weel ka peale inglasi. Sellest nähtub, et ei saa juttu olla neist ahwidest kui „importartikleist“, waid et siin on tegemist sisserändamisega wäga müstilise tee kaudu.

Olewat nimelt loomulik kaljutee, tunnel, mis ühendab Euroopat Aafrikaga. Sellest ei teata midagi lähemalt, kuid ometi jutustawad sellest wanad mauri ja hispaania legendid. Kaljude all leiduwat nimelt n. n. Püha Michaeli koobas, mis olewat põhjatu. Kaks Inglise sõdurit olewat kord tahtnud koobast lähemalt uurida, kuid nad ei tulnud enam tagasi. Küll nähti aga mõne päewa pärast koopasuus kolme ahwi — uued loomad, kes weel ei kuulunud Gibraltari ahwide seltskonda. Need olid siis arwatawasti kasutanud seda salapärast ühendusteed.

Vana legend.

Ja nüüd wastus küsimusele miks? Wana Gibraltari-jutt ütleb, et Gibraltarist kaowad inglased niipea, kui sealt kaowad ahwid. See kõlab natuke Nostradamuse moodi. Aga inglased on ebausklik rahwas, kes meeleldi nõus on selle ebausu eest natuke maksma ja kes igal aastal ohwerdawad 6500 krooni, et hoida üht meest ahwiwalwurina sõjawäeteenistuses.

Selle mehe ülesandeks on mitte üksi hoolitseda ahwide korrapärase toitlustamise ja üldise mugawuse eest, waid ka selle eest, et ahwid, näiteks, ei hukku mõne haiguse tõttu wõi ei sure. Sest siis wõiks ju wana legend täituda. Ta importeerib niisiis Aafrikast uusi ahwe, kui „seltskond“ on kahanenud loomuliku surewuse teel. Praegu on ahwe weel 13. Seepärast on mõistetaw, et muretsetakse juure 15 uut ahwi, et wana legend oleks hästi toidetud.

Happy ja Ferguson.

Suurimat, paksemat ja tugewamat isaahwi Gibraltaris nimetatakse Ferguson'iks — ühe priske kaprali eeskujul, kes kaalub 150 kilo. Too Ferguson ei kannata konkurentsi. Kui ta näeb mõnd teist isaahwi, ta hakkab trummeldama wastu rinda, nagu löödaks Gibraltaris alarmi. Kord, kui üks kena noor ahw, nimega Happy, ahwitombel Fergusoni „daamidele“ külge lõi, kihutas see Happy minema ega jätnud teda rahule isegi ta maapaos, teisel kaljurünkal.

Selle kõigega oleks ju wõinud leppida. Kuid wälismaised turistid ärritasid Happy't ühel päewal keppidega. See hakkas märatsema ja tungis tänawail lastele kallale ja hammustas neid. See teguwiis tõi waesele Happy'le surmanuhtluse. Walwur surus kaastundepisara tagasi ja laskis Happy maha.

Ta maeti sõjawäekalmistu kõrwale. Tänapäewal kuulub ka tema juba Gibraltari legendi. Wahepeal aga korraldatakse Aafrikas uut ahwitransporti, et ebausklik ennustus ei läheks täide...

Gori šarž.

See, kellest juttu

DR. KERGE,
tuntud kõhuarst.

Itaalia pimedad invaliidid pakuvad end sõjaväkke.

Kuulevad hästi lennukite lähenemist.

Maailmasõjas nägemise kaotanud Itaalia sõdurid on esitanud walitsusele omalt poolt ettepaneku, et neid wõetaks uuesti sõjawäkke aktiiwteenistusse.

Itaalia mereministeeriumi poolt korraldatud senised katsed näitawad, et pimedad sobiwad oma terawa kuulmise pärast wäga hästi kuulamisaparaatide juure, mis märgiwad lennukite lähenemist. Kui katsete tulemused said teatawaks, siis palus sõjas nägemise kaotanute organisatsioon walitsuselt, et pimedaid wõetaks uuesti teenistusse tulewases sõjas.

Kaitseminister esitas selle nõude fashistlikule korporatsioonide kojale, kus ettepaneku järele koostati wastaw seaduseelnõu.

On see võimalik?

NÄDALA KURIOOSUMEID.

Virumaal Vaivaras saatis asunik Oskar Hendler karja Sinimäele. Karjapoiss nägi ühte lehmadest võsastiku keskel hakkavat vajuma ja lõpuks kaduvat. Politseikomissar Narvast sõitis kohale. Auk, kuhu lehm vajus, on pealt pooleteist meetrit lai, all 15 m sügav ja omab veel käike. Praegu selgitatakse, mis salapärased käigud need on.

*

Kuremäe kloostri kõrgelt tipult nähti fatamorgaanat, mis Eestis on haruldane. Õhtul enne päikese loojangut nähti Kuremäel selgesti 35 km kaugusel asuvaid Vasknarva ja Skamja külasid, mis peegeldusid nii selgesti, nagu oleksid need paari kilomeetri kaugusel.

*

Tallinna vaksali postkontori ametnik Alfred Sauemägi omastas 10.000 krooni ja põgenes teadmata kuhu. Mõni päev hiljem Pärnu kriminaalpolitsei assistent vahistas A. Sauemäe Pärnu rannakohvikus, kus ta jälgis malesuurmeister Paul Kerese simultaanmängu. Sauemägi arvas enda Pärnus olevat kindel, kuid kriminaalpolitseiassistent tundis ta ära üle riigi laialisaadetud pildi järgi.

*

Noarootsi valla elanikud nägid Nõmmküla heinamaal metssokku, kes kummaliselt ebakindlalt liikus ja peagu vastu puid tormas. Sokk võeti elusalt kinni ja loomaarst tegi kindlaks, et sokul on kae kasvanud silmadele, mille tõttu metsloom on täiesti pime. Konstaabel tegi korralduse soku hukkamiseks.

*

Läänemaal Asuküla vallas Erja külas ärkas 28-a. abielunaine Aliide Suursild öösel tugevast hoobist pähe. Ta leidis endal haava peas ja juuksed täis verd, kuid toas polnud ühtegi inimest peale tema enda ja väikese lapse, kes magas oma kõrval voodis. Politsei selgitab salapärast kallaletungijat.

Kirjamark sõja põhjuseks.

„Poliitilised“ postmargid, millega tehakse propagandat ja püütakse vallutada maid.

Kirjamark peab moodsal ajal peale oma otseste ülesannete täitma ka poliitilist propagandat ringhäälingu, ajakirjanduse, filmi, teatri ja kirjanduse kõrwal.

Kui Saksamaa praegugi weel käigus hoiab postmarke omaaegse riigipresidendi Hindenburgi näopildiga, siis sellelgi on oma kaaluwad poliitilised põhjused.

Igal maal on ka postmarkide suhtes oma kombed.

Brasiilia ja Kolumbia teewad postmarkidega reklaami oma wäljaweosaadustele, Tshehhoslowakkia oma iseseiswuse ajal tegi turismipropagandat, Hispaania taotles sama eesmärki oma maalikunstirikkuste esiletõstmisega ja Prantsusmaa walib oma postmarkide joonistustele meeleldi ained oma asumaadest.

Mõned riigid on aga oma postmarkidega teinud ka päris suurt poliitikat. Kahe sellise juhtumiga tuli tegelda ka rahwasteliidul, kuna

postmargipildi tagajärjel tekkis koguni werine sõda.

Jutustame sellest weidi üksikasjalisemalt.

Lõuna-Ameerikas on laiapiiriline soine, osalt läbipääsmatu ja ebaterwislikkude kliimaatiliste tingimustega maaala — Gran Chaco. See piirkond, mida praegu asustawad indiaanlased, kuulub wõi ei kuulu — see polnud päris selge — Lõuna-Ameerika riigile Paraguayle. Aastakümnete wiisi ei tunnud ükski riik muret selle maa-ala pärast, kuni ühel ilusal päewal seal awastati õliallikad.

Õliallikad tähendawad suurt rikkust

ja Paraguay leidis äkki, et Gran Chaco, „roheline põrgu“, kuulub täpselt tema territooriumi hulka. Kohe saadeti sinna salkkond sõdureid. Paraguay naaberriik Boliiwia leidis samuti üleöö, et riigipiir Paraguay ja Boliiwia wahel pole täpselt kindlaks määratud. Asjaawastatud õliallikad wõlusid ka Boliiwiat. Kuid Gran Chacos wiibisid Paraguay sõdurid. Et nendest lahti saada ja Gran Chacot wallutada, selleks oleks tulnud alustada sõda. Wiimast aga Boliiwia kartis, kuna siis weel arwestati ka maailma awaliku arwamise hukkamõistuga sõjaalustajale.

Kurikuulus mark Boliivia maakaardiga, millele on liidetud Gran Chaco. Et asi oleks vastaspoolele päris selge, kirjutati Chaco alale silmapaistvate tähtedega „Chaco Boliviano“ — Boliivia Chaco.

Boliiwia otsustas Gran Chaco „wallutada“ postmargi abil.

Selleks lasti trükkida postmargid maakaardi kujutisega, kus Gran Chaco oli arwatud Boliiwia riigi piiridesse.

Boliiwia hoolitses selle eest, et uued postmargid satuksid kohe ka Paraguaysse, kus nad otsekohe tekitasid soowitud efekti. Paraguay pealinna Asuncioni elanikud korraldasid ööd kui päewa meeleawaldusi Boliiwia saatkonna ees. Saatkonna aknad löödi sisse, saatkonna sekretär peksti läbi ja paar päewa hiljem marssisid mõlema riigi sõjawäed Gran Chaco suunas. Wiimaste aastate

üks werisemaid sõdu algas ja selle põhjuseks oli postmark!

Mitte nii traagiliselt möödus teine wahejuhtum, mis aset leidis Kesk-Ameerikas ja kus samuti oli mängus postmark.

Mosquita prowints kuulub juba mõnda aega wäikesele Hondurase wabariigile. Keegi inimene ei kahelnud selles, kuni ühel päewal Nicaragua walitsusele tuli mõte wälja anda maakaardikujutisega postmarke, millel Mosquita-prowints oli kujutatud Nicaragua wabariigi osana.

Mõni tund pärast markideseeria ilmumist awaldas Honduras protesti,

postmarkide wastu. Nicaragua teeskles, nagu oleks seal kogu wälisministeerium kurt ja tumm. Kui aga Honduras koondas oma sõjawäge naaberriigi piirile, paranes tunduwalt ka Nicaragua wälisministeeriumi kõrwakuulmine. Anti wastus, kuid selles keelduti marke käibelt ära wõtmast. Siis kuulutas Honduras wälja üldmobilisatsiooni. Sõda näis olewat wälditamatu. Siis segas end wahele Põhja-Ameerika Ühendriikide president Roosevelt. Tema seisukohta ei wõinud Nicaragua jätta tähele panemata, sest ühes sõbraliku nõuandega konflikti rahulikuks lahendamiseks pandi liikuma ka osa Ühendriikide sõjajõudusid.

Tüli tekitanud postmargid wõeti käibelt tagasi.

Kui aga Hondurase walitsus nõudis, et postmargitagawarad antaks temale wälja hawitamiseks, siis ei saanud Nicaragua walitsus seda enam täita, sest ta oli juba jõudnud kogu margitagawara „wana paberina“ maha müüa. Kummalisel kombel tulid aga Hondurasesse ikka kirjad, mis margistatud käibelt ära korjatud markidega. Eraisikud kasutasid neid marke edasi ja teenisid seejuures muidugi hästi. Nüüd pöördus Honduras rahwasteliidu poole palwega wahele segada, et Nicaragua post enam ei toimetaks edasi maakaardijoonisega markidega frankeeritud postisaadetisi.

Nüüd tuli selle postmargi-konflikti koomiline tagatipp.

Kui Nicaragua kuulis naabri poolt rahwasteliidule esitatud märgukirjast, saatis ta ise rahwasteliidule nõudmise, et Mosquita-prowints tunnustataks Nicaragua omaks. Põhjenduseks toodi ette, et Honduras on rahwasteliidu poole pöördunud hiljem kui kaks kuud pärast postmarkide wäljailmumist. Nicaragua walitsus leidis, et Hondurase protest on aegunud ja ta on kahe kuu jooksul tunnustanud Mosquita-prowintsi wallutamist ja Nicaragua [illegible] postmargi abil.

Kuni rahwasteliit seda küsimust arutas, koondas Honduras uuesti oma sõjawäed Nicaragua piirile, president Roosevelt segas uuesti wahele ja tüli on mõneks ajaks jälle lõpetatud.

Palverännak Hamleti kaljulossi

Shakespeare'i kangelase kodukoht Taani Rivieral. Seal, kus tuuled iial ei vaibu... Hamleti-mängud Kronborgi lossis.

„Hamleti" vabaõhuetendustel Kronborgi lossis esinevad ainult tunnustatud Shakespeare'i-näitlejad. Pildil Gustav Gründgens Hamletina ja Marianne Hoppe Opheliana.

SÜNGE, metsiku majesteetsuse ja ühtlasi paiguti otse graatsilise arhitektuuriga Kronborgi loss on miljööks, millesse Shakespeare asetas melanhoolse Taani printsi Hamleti. Alaliselt mühiseb siin meri ja vahused lained peksavad kaljupinda, millelt kerkib vägev loss, aastasadu valvanud Meremaa Sundi, mille kaudu purjetanud kõikide rahvuste laevad. See on kivistunud ähvardus, see Hamleti loss, kus Taani prints haudus süngeid mõtteid:

„Kui vilets, läila, tühi, tuluta
Näib minule kõik selle ilma toim."

Siin, neilsamui müürel, kus praegu haljendab lopsakas rohi, mille ümber särav päike suudleb vaikseks rahutud lained, kõndisid süngel ööl valveteenistuses Horatio ja Marcellus ning hirmu ja hämminguga nägid Taani kuninga, Hamleti isa, vaimu, „õise tunni avastajat", kes ilmus uhkel sõjalikul „kujul, mis kuulus Taani kuningale."

Siia saabus ka oma sõpradega Hamlet, et kõnelda hauast tõusnud isaga.

Tõsi, isegi ilusaimal suvepäeval tundub siin jäist hõngu. Kalju näib otsekui mõjutavat jõhkraile tegudele, mõrvadele, vaenlaste kõrvaldamisele —

Horatiogi kõneleb meelitamisest:

„Kohutava kalju harjale,
Mis kallakile merre ulatub,
Koht iseendast muugi põhjuseta
Loob igas ajus meeleheite tuju,
Kui süllakõrgelt merre vaadata
Ja kuulda selle möirgamist all rannas."

Shakespeare on annud suhteliselt madalale — süllakõrgusele kaljule enam sümboolselt hirmu tähenduse. Ning Kronborgi lossi väljastpoolt vaatlev turist saab end asetada hirmu tajumise seisukorda üksnes Hamletit tsiteerides.

Et lakkamatud tuuled mõjuvad paljude kodanike närvidele, on tuntud tõsiasi. Leidub inimesi, kes kannatavad otse füüsilisi häireid tuulise ilmaga, teised taas muutuvad vaikse ilma puhul hüsteerikuiks. Vahest mõjutas ka Taani printsi Hamletit Kronborgi lossi asend lakkamatute meretuulte keerises. Sest ise Hamlet ütleb:

— Ma olen hull ainult põhja-loode tuulega; on tuul lõunast, siis oskan vahet teha varblase ja varese vahel."

Tõepoolest: ühelt poolt idülliline maavaikus, vallikraavis uhkelt sõudvad luiged, teiselt poolt meri, mis ahnelt ründab lossi kaitsevalle — selline on praegu Hamleti loss, kuhu suunduvad tuhanded ja üha tuhanded matkajad, et seirata Hamletit, et astuda sammassaalis neilsamul läikivail marmorkividel, milliseid tallas õnnetu Hamleti jalg, mis kandsid Ophelia väikest, kaunist kinga ja tundsid Poloniuse raskeid samme.

Lossi suur sammassaal oma avara tühjusega manab silme ette pilte noist ajust, mida Shakespeare jäädvustanud.

Hamleti mängud Kronborgi lossis.

Iga näitleja unistuseks on kord mängida Hamletit, kehastada õnnetut printsi, luua temast meelejäävat kuju. Ükski teine osa ei võimalda mängida sel määral kogu tunnete skaalal. Hamlet õilsana, humaansena, Hamlet armastajana, Hamlet küünikuna:

„Kui nimelt tahad abielluda, siis abiellu narriga; sest targad mehed teavad liig hästi, mis kõletisi teie neist teete,"

ütleb Hamlet oma armastatud Opheliale. See on üks Hamleti pale. Ta on julm, jõhker, halastamatu.

Võib kujutleda, et Hamleti kehastamine ümbruskonnas, kus ta elas Shakespeare'i loomingus, võib kujuneda ülimaks kunstiliseks elamuseks nii näitlejale kui ka pealtvaatajale. Lossi müüride taustal, suurel sisehoovil, kust viivad ruumidesse monumentaalsed trepid ja millele suunduvad massiivsed uksed, on juba aastaid korraldatud „Hamleti" vabaõhuetendusi. 1901. a. tulid siia esmakordselt saksa näitlejad, et mängida Hamletit „Hamleti vaimu ees". Kuulsamaid nimesid on kantud näitlejate loetellu, kelle hääl on kõlanud sumedail suveõhtuil mängust ja ümbrusest haaratud kuulajate ees.

Ent suurimaks kujuneb elamus siis, kui Hamletit mängitakse algkeeles. Shakespeare'i võrratu sõnade rütm kandus sel suvel Kronborgi lossi. Parimad inglise näitlejad — John Gielgud (Hamlet) ja Fay Compton (Ophelia) mängisid kuulsas kurbmängus. Ning Herbert Menyesi loodud muusika suurendas veelgi meeleolulisust. Esietendusele 6. juulil olid saabunud kõik, kes loevad end vähegi kuuluvaks Taani kirjanduse ja kunsti ringkondadesse, ning arvutul määral välismaalasi. Taas ärkas surmatunnest

„See võistlematu õitsev nooruskuju", kelle

„mure alguseks ja eoks on pettund armastus".

Hamleti asupaik — meremuuseum.

Mitmeist kuulsaist Taani kuninglikest lossidest on enamus muudetud muuseumideks. Nii ka Kronborg. Neis saales, kus Hamleti ema ja ta onu elasid vaid oma armastusele, asuvad praegu väärtuslikud ja haruldased meremuuseumi väljapanekud. Suurim osa saali on siiski säilitatud ajaloolise muuseumina, muutmatul kujul, mõningate mööblitega, milliste vähesus tõstab veelgi nende suurust. Väikeses „Rigsraadssaleni" hallis ripub seintel haruldasi gobeläänе, milliste väärtust on rahas raske hinnata. Lossi on mitmel korral ehitatud ümber ja varustatud juureehitustega, millest tingitud ka selle ruumide veetlev erinevus.

Neljanurgelisel, kirikutornile sarnlevaid torne omaval lossil on suur siseõu, nagu see tavaline sellistes ehitistes. Paiguti kahekordne, paiguti nelja- ja viiekordne ehitis on nagu tolleaegse rahutu vaimu väljendus. See on tõotatud pind mitmesugustele legendidele ning omab arusaadavalt ka oma vaimu: öösiti arvatakse kuulvat õnnetu Hamleti ohkeid, nagu Shakespeare pani teda nägema oma isa vaimu. Ning ka rüütlisaalis, mis on suurim kõigi kolme Skandinaavia maa kohta, väidetakse liikuvat öösiti uljaid sõjamehi, kelle põrmud ei leia jäävat rahu. Oli ju Kronborgi loss omal ajal esimene valvur Taani vaenlaste vastu ning selle arvukad, väikesed suurtükid ei ole alati paukunud vaid pidulikeks saluutideks nagu praegu.

Läbi Taani Riviera.

On vast ebaloogiline asuda alles kirjutise lõpul käsitlema Kronborgi lossi geoloogilist asendit. Ent seda viga on nüüd hilja parandada.

Sõit Kronborgi pakub võimaluse tutvuda Taani ilusaima maastikuga. Lai asfalttee, iga autosõitja unistus, viib mööda imeilusat mereranda, mida kutsutaksegi Taani Rivieraks, Kopenhaagenist Helsingöri, väikesesse, idüllilisse linna. Helsingör on ka seotud Hamleti tegevusega ning tänulik linn on püstitanud kaunimasse parki mälestussamba oma kuulsuse rajajale William Shakespeare'ile. Tänu sellele vaimukale mehele on Helsingör kujunenud tuhandete turistide palverännaku kohaks ning linnaisad võivad oma kauni kodu heaks teha iga aastaga üha rohkem. Helsingöri liivarannik ja lopsakas pöökpuumets meelitavad võõrastki hetkeks siia puhkama ja imetlema Hamleti rahva naiste rõõmsuse võlu. Siin, liivaluitede vahel, võib rannikul kohata ratsasportlasi, kes supelkostüümides kihutavad lainetesse. See kahekordne spordirõõm, suplemine ja ratsutamine, näib olevat taanlastele väga meelepärane. Hobused on neil ilusad, ilmselt head tõuloomad. Helsingöri lähedal asuvais Hornbacki ja Gilleleje kuurortides näeb suvituselu, millise võib kõrvutada Euroopa rahvusvaheliste kuurortidega. Ning Helsingörist endast, mis omal ajal lõi õitsele Sundi läbisõidult võetava tolli tõttu, tulevad praegu parimad laevad — Helsingöri laevatehastel on suur kuulsus.

Hamleti vaikse lossi juures asuvas sadamatehases koiksuvad vasarad ja undavad masinad. See on uus, töö ja edu aeg, mis on astunud intriigide ja armulugude nõrgestatud ajastu asemele.

Micro.

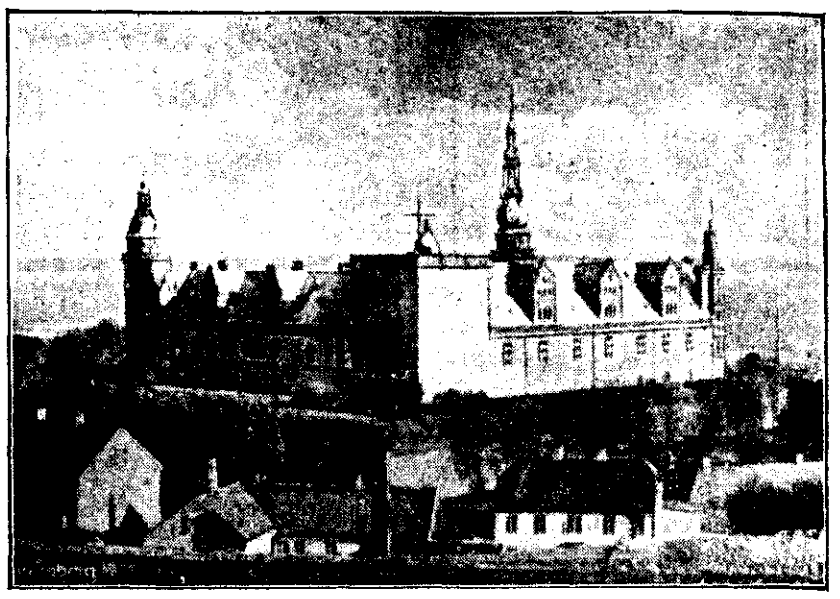

Kronborgi loss Helsingöri lähedal.

Stseen lossiõuel, lavastatud „Hamletist".

Suur sammassaal, kus Hamlet tavatses üllatada õukondlasi oma aforismidega.

Lõbus nädalalõpp.

Vaene Teodor.

„Aga... kuule nüüd... kallim, mind huvitab ju ainult madu!"

HINNANG.

Õmbleja juures:

„See kleit istub ju otse hirmuäratavalt. Ma peaksin teid tõesti soovitama oma sõbratarile."

REKLAAM.

Prantsuse väike provintsiteater andis hiljuti pidulikku etenduse heategevaks otstarbeks ja läskis trükkida kutsed, mille teksti sõnasõnaline tõlge oli järgmine:

„Lastel on õigus teatrisse tulla. — Isade kohus on neid saata. — Kuhu mees ka ei läheks, naine peab talle järgnema. — On hoolimatus vanemaid inimesi üksinda koju jätta. — Ja lõpuks, kui teenijad omapead jäävad, siis on sahvrid ja veinikeldrid hädaohus. — Sellepärast tulge kõik, et meie saali täita!"

VASTAND.

„Armastan sääraseid naisi, kes on vastandid minule!"

„Vaenekene!"

„Kuidas nii?"

„Noh, intelligentseid naisi on ometi nii vähe."

EKSAMIL.

„Härra kandidaat, mis on uraanium?"

„?"

„Seda te ei tea? Ja mis on heeliumi?"

„?"

„Ka mitte?.. Annan teile veel viimase võimaluse: Mis — hm — mis vahe on uraaniumi ja heeliumi vahel — —"

HA-HA-HAA!

Naine (mehele, kes purjus päi hilja öösel koju tuleb): „Ja sa võid mulle veel otsa vaadata?"

Mees: „Inimene harjub kõigega!"

TRIKK.

Aus aednik pakkis kõige väiksemad õunad kõige peale ja kirjutas siis õunakasti kaanele: „Avada teiseltpoolt."

NII TULEB MÜÜA!

Esimene ostja (proovitava kingaga astudes): „See king pigistab pisut..."

Müüja (särades): „Oh, olge täiesti mureta, nahk annab pärast lühemaegset käimist alati pisut järele!"

Poolteist sekundit hiljem.

Teine ostja (teeb mõned sammud): „See king tundub mulle pisut suur..."

Müüja (särades): „Uskuge mind, nahk tõmbub hiljem ikka pisut kokku, eriti pärast seda, kui ta on niiskust saanud!"

Poolteist sekundit hiljem.

Kolmas ostja: „Mulle tundub, et see king on mulle täpselt jala järele..."

Müüja (särades): „Ja kõigepealt me garanteerime teile, et meie kingad kõige vähemalgi määral välja ei veni ega kokku ei kisu!"

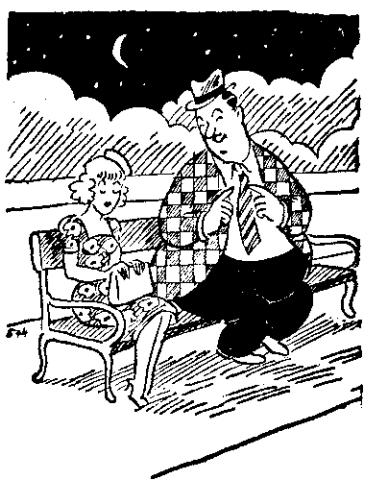

„Väike" kohake.

„Tahan enesele ju ainult väikest kohakest teie südames, preili Laine..."

FILMIDIIVA LAPS.

„Kuidas sa oled rahul oma uue isaga, Lilli?"

„Pole viga, ema. Kuid luba, et järgmisel korral valin ise."

Kerged seljakotid

mahutavad palju ega vaeva selga. Saadaval kolmes suuruses impregneeritud, veekindlast, riidest paljude lisataskutega.

K-ü. „Rahvaülikool"

Tallinn, Harju 48, Pärnu mnt 10

ESMASPÄEW

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk t. 54/58. Aadress kirjadele ja rahasaadetistele: „Esmaspäev", Tallinn. Toimetaja kõnet. 10—12. Tel. 412-88

Tellimtshinnad:

3 kuud postiga	kr.	—.75
edasi iga järgmine kuu	25	senti
6 kuud postiga	kr.	1.50
9 „ „	„	2.25
12 „ „	„	3.—

Välismaale kahekordne hind.

„Esmaspäeva saavad tellida 15 sendiga kuus kõik „Rahvalehe" tellijad ja „Maa Hääle" 3 kuu ning pikema aja tellijad.

— Aadressi muutmine 25 senti. — Tellim (võtavad vastu kõik posti asutised ja o.-ü. „Vaba Maa" kontor, Pikk t. 54, tel. 449-86.

Kuulutuste hinnad:

teksti ees 12 senti mm ühel veerul, tekstis 15 s., tekstis teksti kirjaga 18 s. ja teksti taga 10 s. mm. Kuulutusos tel. 449-87 ja 449-36.

Vastutav toimetaja A. Valgma.

O.-ü. „Vaba Maa" trükk ja kirjastus.